

ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ

ЧИТАТИ КОРИСНО!

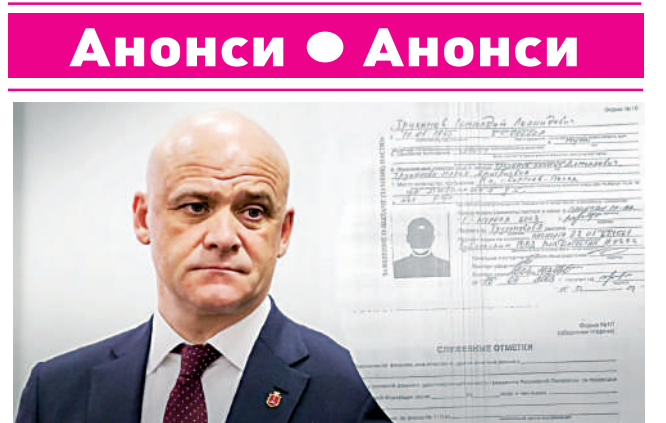
№41 (991) 15 жовтня 2025 року

РЕКОМЕНДОВАНА ЦІНА 14 ГРН.

Повернення Караваджо: чи побачать одесити викрадений шедевр?

Легендарна картина Караваджо «Христа беруть під варту» або «Поцілунок Іуди», викрадена з Одеського музею західного і східного мистецтва, нарешті звільнена від статусу речового доказу. Але побачать її одесити, на жаль, не скоро. Про історію викрадення і повернення, реставрації та доказів автентичності шедевра «Одеське життя» розмовляє з директором музею Ігорем Пороником.

Анонси • Анонси

Кінець епохи Труханова?
Що означає для Одеси
можливе позбавлення мера
громадянства України **2** **СТОР.**

Роботи-призери, величезне
укриття і клас зі справжніми
дронами: чим дивує школа
в селищі Бессарабське? **7** **СТОР.**

Здійснено за підтримки Асоціації «Незалежні регіональні видавці України» та Foreningen Ukrainian Media Fund Nordic в рамках реалізації проекту Хаб підтримки регіональних медіа. Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією партнерів.

Асоціація
Незалежні Регіональні
Видавці України

РЕКЛАМА

ПЕРЕДПЛАТА на 2026 РІК

«Одеське життя» з програмою ТБ

ТЕЛЕПРОГРАМА 24 КАНАЛА 3 20 ПО 26 СІЧНЯ

ЧИТАТИ КОРИСНО!

Анонси • Анонси

ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ

Жа...
п...
про...
гострі...

«беззачатко зма дітьми»: як рід живуть члени цієї родини в Одесі?

Ціна на рік **720** грн

Передплатний індекс **96217**

Газету можна купити в усіх поштових відділеннях Одеси та Одеської області. Запитуйте у листоноші.

Реклами до 20%. Додаткова пошта бере плату за оформлення передплати – 20 грн.
Оригінал-макет замовника.

Здійснено за підтримки програми «Сильніші разом: Медіа та Демократія», що реалізується Всесвітньою асоціацією видавців новин (WAN-IFRA) у партнерстві з Асоціацією «Незалежні регіональні видавці України» (АНРВУ) та Норвезькою асоціацією медіабізнесу (MBL) за підтримки Норвегії. Погляди авторів не обов'язково відображають офіційну позицію партнерів програми.

Сильніші Разом

Норвегія World Association of News Publishers Асоціація Незалежні Регіональні Видавці України

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС **96217**

Асоціація
Незалежні Регіональні
Видавці України

Газета є членом Української асоціації медіа бізнесу та Асоціації Незалежних регіональних видавців України

Продовження читайте на стор. 3

■ ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ

«Одеське життя» завжди поруч: оформлюй передплату на 2026 рік уже зараз

Газета «Одеське життя» є надійним джерелом якісної та перевіреної інформації, вона протягом багатьох років залишається поруч з одеситами у їхньому щоденному житті. Наші читачі отримують доступ до змістовних статей, корисних порад і цікавих історій.

ЩО ВИ ЗНАЙДЕТЕ В КОЖНОМУ НОМЕРІ?

- **Новини Одеси та регіону.** Будьте в курсі подій, що змінюють життя міста та громад в області.
- **Актуальні інтерв'ю.** Думки експертів, історії місцевих героїв та людей, які надихають.
- **Корисні поради.** Як заощадити, покращити здоров'я чи вирішити складну проблему — на сторінках газети завжди є відповіді.
- **Програма телепередач.** 24 канали українського телебачення щотижня.

ЯК ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ?

Передплатити газету можна, як і раніше, у **будь-якому зручному для вас відділенні «Укрпошти»**. Вартість передплати — 60 гривень на місяць або 720 гривень на рік. 364 гривні з цієї суми йдуть «Укрпошти» за доставку газети до вашої поштової скриньки. По 7 гривень за кожен номер газети. На рік виходить 52 номери. Послуги з оформлення передплати оплачуються окремо і на поточний момент становлять 20 гривень.

Ви можете передплатити нашу газету на будь-який термін за своїм бажанням, але ми **рекомендуємо передплачувати відразу на рік, щоб не платити додатково кожного разу за оформлення передплати**.

Передплатний індекс газети «Одеське життя» **96217** в каталозі місцевих медіа.

ЯК ПЕРЕДПЛАТИТИ ОНЛАЙН?

Для цього на офіційному сайті «Укрпошти» www.ukrposhta.ua **треба перейти на сторінку «Одеського життя» у каталозі місцевих видань** (https://peredplata.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&code=49461&product_id=100438) Далі все просто:

- Зазначаєте, на які місяці ви бажаєте передплатити газету.
- Натискаєте на кнопку «Додати в кошик».
- Перевіряєте, чи правильно ви вказали відомості для доставки, і натискаєте «Оформити».
- Вказуєте свої особисті дані: прізвище, ім'я, по батькові, поштову адресу, номер телефону та електронну адресу, на яку ви потім отримаєте лист із підтвердженням замовлення.
- Ставите галочку, підтвердивши згоду на обробку персональних даних.
- Натискаєте кнопку «Продовжити».
- Перевіряєте інформацію та натискаєте «Оплатити».

Щоб отримувати газету вже в січні 2026 року, **передплату треба оформити до 25 грудня 2025 року**.

Засновник — **Геннадій Чабанов**, головний редактор
Видавець — **Інформаційне агентство «Центр медіа»**
Редактор — **Юлія Дріга**
Тираж у жовтні — **20180 прим.**
Рекомендована ціна у роздріб — **14 грн.**

Адреса редакції:
65058, м. Одеса, вул. Добровольців, 2, оф. 314
Тел.: **(095) 832-54-71;**
тел./факс: **(048) 734-22-77;**
www.odessa-life.od.ua E-mail: **mail.centrmedia@gmail.com**
gazeta_np@ukr.net

Матеріали, позначені знаками **P** та **FA**, під рубриками «Реклама», «На правах реклами», «Вільна трибуна», «Суспільство», «Думка», «Політика і суспільство», «Фінанси для всіх», «Прес-реліз» публікуються на правах реклами. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець
Ідентифікатор медіа R30-03402 в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа
Номер надрукований: ООКП «Видавництво «Чорномор'я» 65008, м. Одеса, пл. Б. Дерев'янка, 1
Замовлення №380
Дата виходу 8.10.2025 р.
Листування з читачами — лише на сторінках газети

■ СКАНДАЛ ТИЖНЯ

Мер Одеси знову опинився у центрі скандалу через звинувачення в наявності у нього російського громадянства. Але на цей раз мережею ширилась інформація щодо можливого позбавлення мера українського громадянства, а це означало б, що Труханов більше не може бути мером українського міста. Якщо указ щодо позбавлення громадянства Геннадія Труханова буде підписано, його повноваження в Одесі припиняться автоматично, а місто може перейти на управління військовою адміністрацією. «Одеське життя» намагалося розібратися, що зміниться в Одесі в такому випадку.

Кінець епохи Труханова?

Що означає для Одеси можливе позбавлення мера громадянства України

Історія з подвійним громадянством

Тему можливого другого громадянства Геннадія Труханова піднімають з 2014 року. Тоді з'явилися дані з Федеральної міграційної служби Росії, згідно з якими уродженець Одеси Геннадій Труханов має російський паспорт.

Непрямі ознаки того, що Труханов має російський паспорт, з'явилися у квітні 2016 року. Тоді журналісти виявили зв'язок мера з декількома офшорними компаніями на Британських Віргінських островах. Більшість із них пов'язані з будівельним бізнесом у Києві та Одесі. Тоді це стало приводом для «безтруханівських» протестів під стінами Одеської міської ради.

У 2016 році Труханов опублікував довідку з російського консульства, де говорилось, що він не має громадянства РФ. Він також посилався на позицію української Міграційної служби, яка не отримувала офіційних даних про вихід Труханова з громадянства України.

У 2024 році Сергій Стерненко опублікував фото документів, які нібито підтверджують наявність у Труханова паспорта РФ. У них йдеться, що Труханов отримав паспорт РФ у 2003 році, а в 2011-му — відновив його. Також є дані про те, що він оформляв російську

банківську картку в лютому 2022 року. Стерненко стверджує, що ця інформація збігається з уже відомими фактами і розслідуваннями українських журналістів.

Що відбувається зараз?

12 жовтня Труханов публічно заявив про підготовку провокації та намір влади позбавити його громадянства.

13 жовтня видання «Думська» повідомило, що комісія при президентові ухвалила рішення позбавити українського громадянства Труханова. Згідно з цією інформацією, остаточне рішення має прийняти президент, підписавши відповідний указ.

Втім, ресурс ZN.UA з посиланням на джерело, наближене до цієї комісії, **повідомило протилежну інформацію**: комісією не розглядалося і не приймалося рішення щодо Труханова. На мо-

КОЛИ ВЕРСТАВСЯ НОМЕР. Увечері 14 жовтня за підсумками наради щодо ситуації з безпечною в регіонах **Володимир Зеленський** опублікував пост у своєму телеграм-каналі.

Підтверджена наявність російського громадянства в деяких осіб — підготовлені відповідні рішення щодо них. Указ підписав», — написав він.

Телеканал «Рада» пізніше озвучив імена, серед яких і **Геннадій Труханов**. Таким чином Труханов більше не може бути мером Одеси. У зв'язку з позбавленням його громадянства України, повноваження мера припиняються автоматично. Президент доручив головнокомандувачу Сирському розглянути питання про створення Одеської міської військової адміністрації, яка керуватиме містом замість мера Труханова.

Подробиці та наслідки цих подій ви можете читати на нашому сайті — odessa-life.od.ua, а також у наступних номерах газети.

■ ОСОБИСТА ДУМКА

Небезпечні електросамокати треба заборонити

Електросамокати, хоч і виглядають безневинно, виявилися небезпечним транспортом. В Івано-Франківську, коли електросамокат наїхав на дитину, цей вид транспорту заборонили в центрі міста. Чому одеським чиновникам варто наслідувати приклад колег із цього міста, розповідає автор «Одеського життя» Валерій Боянжу.

В Івано-Франківську заборонили електросамокати в центрі міста

«Лід зрушив, панове присяжні засідателі!» Мабуть, саме час процитувати цю фразу Остапа Бендера, створеного двома одеситами — Ільфом і Петровим. Що ж, Одеса «рулить» у багатьох темах, але тут, у спробі замінити безлад на порядок (ми говоритимемо про електросамокати на міських вулицях), лід зрушив не в Одесі, а в Івано-Франківську.

Хоча яка, зрештою, різниця: якщо навіть дурний приклад заразливий, то вже розумний — тим більше має бути. Так от, в Івано-Франківській міськраді днями ухвалили заборону на поїздки на електросамокатах у центрі міста.

Вона почне діяти вже з середини жовтня. Це прецедент, тобто перший випадок, коли обласний центр запровадив подібну заборону. «Табу» поширюватиметься також на електровелосипеди, сігвеї та інші види персонального електротранспорту.

Тамтешні міські комунальники повідомили, що вони не лише встановлюють відповідні заборонні знаки, але й, пам'ятаючи про необхідність жорсткого контролю, готують спеціальні патрулі.

Що стало поштовхом, дало імпульс до ухвалення міськрадою такого рішення? Той самий Остап Бендер колись, заходячи до будівлі, отримав по «задньому місцю» відчутний удар дверима на потужній пружині й мовив: «Удар відбувся».

На жаль, але у вересні в Івано-Франківську теж відбувся удар: електросамокат збив 6-річну дитину, її було

госпіталізовано. Показове співпадіння: саме 6-річну дитину в травні минулого року в Одесі на дитячому майданчику скалічила 16-річна дівчина на електросамокаті.

Самокатчик наїхав на дитину в Одесі

Дитину в Одесі було госпіталізовано, діагностували закриту черепно-мозкову травму, перелом стопи та інші пошкодження. Організаційних висновків місцевої влади — нуль! Напевно, має статися щось більш вражаюче, ніж загипсована дитина.

Що ж, не будемо цього виключати: «виконавці» знайдуться. Наприклад, нещодавно суд призначив небачений великий штраф (34000 грн) одеситу, який на електросамокаті «вишивав» по місту щент п'яний. Причому він і раніше їздив п'яним — саме через повторність суд і виписав таку велику суму. Такий людині когось збити — як раку ногу відірвати.

В Одесі з небезпечним транспортом борються формально

Питання в тому, чи працює це, і чи не лише на папері, а й на вулицях міста. В Одесі влада подібні рішення теж приймала, принаймні в мережі **я натрапив на неодноразові, починаючи з 2021 року, «погрози» навести лад і з паркуванням самокатів на міських вулицях, і зі швидкістю їхнього «польоту».**

Рішення були «для галочки», бо немає контролю за реалізацією, виконанням. Взяти ту ж Дерибасівську. Я

мент публікації ні **Офіс президента, ні сама комісія не оприлюднили офіційних заяв** щодо ситуації з мером Одеси.

Які наслідки можуть бути для Одеси?

Згідно зі статтею 79 Закону «Про місцеве самоврядування», **втрата українського громадянства автоматично припиняє повноваження мера** без рішення суду чи міськради.

Якщо президент підпише відповідний указ, **одним із кроків може стати створення в Одесі міської військової адміністрації**. Нова адміністрація матиме власного керівника, але міськрада збережеться у чинному складі. Для розпуску депутатського корпусу знадобиться окреме рішення Верховної Ради.

За оцінкою голови фракції «Європейська Солідарність» у міськраді та голови комісії з питань планування, бюджету та фінансів Олексія Потапського у коментарі «Думській», **позбавлення Труханова громадянства може створити вакуум влади** в розпал опалювального сезону.

Як доміно можуть посипатися різні структури. Люди будуть йти зі своїх посад, адже працювали у зв'язці з низьким керівництвом. Як в таких умовах проходити опалювальний сезон? Всі негативні наслідки автоматично ляжуть на президента: саме Зеленський усуває Труханова, а тепер його представник буде керувати містом», — зазначив він.

Підготували **Вікторія БАСОК та Артем ТИХОНОВ**

її пам'ятаю ще з часів свого «першого прищестя» в Одесу (1971-1976 роки).

Тоді вона була проїжджою вулицею, і все було за правилами: тролейбуси, легковики, пішоходи, світлофори, «зебри». Зараз вона пішохідна, а тим більше Міський сад, але це фікція: там потрібне око та око, щоб встигнути ухилитися від самокатника, який мчить назустріч.

Можливо, в Одеській мереї хтось зарозуміло скаже, що невеликий Івано-Франківськ — не рівня Одесі. Так от вам Париж! Жителі столиці Франції ще у 2023 році переважною більшістю проголосували за заборону орендованих електросамокатів.

Це сталося після смерті жінки, яку збили самокатники в пішохідній зоні на набережній Сени. Тож, одеська владо, воруши море палицею! Море є, а якщо немає палиці — отримаєш від народу!

Досвід заборони в Одеській області

А втім, якби міська влада Одеси зійшла до вивчення досвіду найближчих сусідів, то пригадала б, що у **2023 році в Ізмаїлі Одеської області місцева влада заборонила прокат електросамокатів** усього за кілька днів після того, як у місті запрацював сервіс прокату електротранспорту.

Цей транспорт заборонили розміщувати й зберігати на міських територіях загального користування. Тоді комунальникам в Ізмаїлі доручили моніторити вулиці й у разі виявлення електросамокатів, що надаються напрокат, вилучати їх.

Власники могли їх повернути після оплати витрат на транспортування та зберігання. Щоправда, це радикальне рішення невдовзі призупинив Одеський окружний адмінсуд.

Валерій БОЯНЖУ, Херсон — Одеса

(Продовження. Початок на стор. 1)

ІСТОРІЯ ВИКРАДЕННЯ
КАРТИНИ:

«рука Ермітажу»

і грузинський кримінал

«Поцілунок Іуди» — єдина картина Мікеланджело Мерізі да Караваджо, що знаходиться в Україні. А в СРСР творів, створених великим італійським художником, було всього два — в Ермітажі знаходиться його робота «Лютніст».

З Одеси картина була викрадена в 2008 році. У той час в будівлі музею західного і східного мистецтва йшли ремонтні роботи — відповідно, система охорони як належить працювати не могла.

Знайдений «Поцілунок Іуди» був тільки через два роки — у Берліні. Згорнуте в рулон полотно лежало в гаражі. Після завершення операції та повернення в Україну картина отримала статус речового доказу і була відправлена на відповідальне зберігання в Національний науково-дослідний реставраційний центр. Ось тільки реставрувати шедевр не дозволили.

Історія повернення Караваджо схожа на захопливий детектив. У розшуку картини, крім українських, брали участь співробітники поліцейських і розвідувальних органів восьми країн.

Правда, на замовника злочину вийти так і не вдалося. За однією, найбільш правдоподібною версією, — це був колишній співробітник Ермітажу. Щоб вкрати картину, він звернувся до так званих «грузинських злодіїв». Але зникнення світового шедевра стало настільки резонансним, що покупців для «Поцілунку Іуди» знайти не вдалося. Тому злодії вирішили продати картину самостійно. В результаті — попалися «на гачок» українських правоохоронних органів.

— Це не були фахівці з крадіжок творів мистецтва. Що красти — їм було все одно. І, коли їх взяли, звели всі крадіжки в одну справу. Тому суд над ними так затягнувся, — розповідає Ігор Пороник. — Я читав справу, до смішного доходило: вкрали машину, магніфон, тумбочку, Караваджо...

Дублін проти Одеси:
чому були сумніви
у справжності полотна
Караваджо

Коли картина повернулася в Україну, її оцінили в три мільйони гривень. А збиток — в 900 тисяч. Реставраційний центр відразу зробив висновок, що це копія.

— Я не знаю, чому вони зайняли таку позицію. Може, щоб було менше відповідальності, — вважає Ігор Пороник. — На той момент існувало дві версії: в Одесі знаходиться або оригінал картини Караваджо, або її авторська репліка.

Справа в тому, що в 1990 році головний реставратор Національної галереї Ірландії Серджіо Бенедетті знайшов подібну картину в ідальні єзуїтського Товариства Ісуса Христа. Коли почав її реставрувати — зрозумів, що це Караваджо.

— Завдяки тому, що єзуїти дали цю картину в оренду дублінському художньому музею, він отримав статус національного. Тож, природно, вони наполягають, що в Одесі — копія, а у них — оригінал. Причому приїхати, щоб вивчити, порівняти обидві картини — не допускають ні наших, ні італійських фахівців, — наголошує Ігор Пороник. — Хоча, коли в 1996 році ми відправляли «Поцілунок Іуди» на мюнхенську виставку, питань про авторство не виникало.

Ігор Пороник.

Невидимка Джованні
ді Атіллі

Прихильники версії, що в одеському музеї знаходилася копія картини, посилаються на розписку, видану невідомому художнику Джованні ді Атіллі, який нібито скопіював «Поцілунок Іуди».

— Італійські колеги надіслали мені дослівний переклад розписки. Вона звучить так: «Видано художнику Джованні ді Атіллі 12 скудо за копію картини «Арешт нашого Христа». Ні розмір, ні композиція не вказані. Тобто це може бути що завгодно, — переконаний Ігор Пороник. — Та й хто такий Джованні ді Атіллі? Жодної роботи такого художника не знайдено взагалі. До того ж, за 12 скудо в ті часи художник не зміг би купити навіть необхідні матеріали і фарби. Гонорар за роботи формату картин Караваджо становив починаючи від 400–500 скудо.

Про перешкоди
реставрації та докази
автентичності

Тим часом реставрувати «Поцілунок Іуди», як і раніше, не поспішали.

— Я став директором музею в 2015 році. І відразу ж почав «бомбити» всі інстанції, вимагаючи негайної реставрації картини. Свою вимогу підтвердив висновком реставратора нашого музею Ольги Куцан, яка вважала, як фахівець, що реставраційні роботи треба проводити негайно, — розповідає Ігор Пороник. — Але чомусь у реставраційному центрі написали, що картина перебуває в стабільному стані і термінової реставрації не потребує.

«Лід зрушив» тільки в 2018 році — через 10 років після крадіжки картини. Повернули її без підрамника. Живописне полотно було згорнуто у вісім разів — фар-

ба на згинах обсіпалася. І, в першу чергу, необхідно було зшити обрізки картини. Це дуже загайна робота — на неї витратили цілий рік.

Хіміко-фізичні дослідження картини підтвердили, що вона була написана в XVII столітті — коли жив і працював Караваджо. Манера письма — характерна саме для цього художника. Барвисті пігменти та технології, використані при створенні роботи, — притаманні творам Караваджо.

Картина була створена в 1602 році. А з 1600 року Караваджо в пошуку композиції перед початком роботи почав застосовувати не промальовування олівцем або вугіллям, а гравіювання по ґрунту. І рентген підтвердив саме таку техніку на полотні «Поцілунку Іуди».

Тобто доказів авторства Караваджо — більш ніж достатньо, вважають музейники. Їхні висновки підтверджує італійський реставратор доктор Джулія Сільвія Гія, яка створила двотомник, де «по кісточках» розібрано 20 картин Караваджо: починаючи з історії твору — закінчуючи рентгеном і хіміко-технологічним аналізом.

— Навіщо шукати композицію, якщо робиш копію? Чомусь нікого не дивує, що у Караваджо було чотири «Лютніста», дві «Вечері в Емаусі», — зазначає Ігор Пороник. — А якщо це копія, то чому картини відрізняються одна від одної? І, перш за все, — зовсім інший Христос? Копіюсту ж платять саме за те, щоб роботи не відрізнялися одна від одної.

До 450-річчя Караваджо в 2021 році «Поцілунок Іуди» був відреставрований.

Тим часом картина, як і раніше, залишалася «речовим доказом». Директор Одеського музею західного і східного мистецтва домагався, щоб її повернули до Одеси. На відповідальному зберіганні «Поцілунок Іуди» міг би перебувати і в музеї. Тим паче, що тут працюють фахівці Національного науково-дослідного реставраційного центру. Але поки тривала бюрократична тяганина, почалася повномасштабна війна.

Реставрація картини.

Про подальшу долю
«Поцілунку Іуди»

— Куди забирати картину, якщо нас обстрілюють? І я відразу ж почав писати клопотання до суду, щоб її дозволили вивезти за кордон. Картину були готові прийняти і в Італії, і в Литві. Прокурор мені відмовив. Але коли в серпні цього року статус речового доказу з неї був знятий, я активізував роботу, щоб вивезти картину до Литви. Перевезення, страхування, організація виставок, буклети — все за рахунок приймаючої сторони. Україна не дає ні копійки, — підкреслює Ігор Пороник. — І раптом — дзвінок з Міністерства культури: перед тим, як відправити картину за кордон, «Поцілунок Іуди» потрібно спочатку показати в Україні. Я був проти. Наша позиція — вивезити картину негайно, не ризикувати. Хоча прекрасно розумію — реставраційний центр хоче показати свою роботу.

Тож перша експозиція відреставрованого «Поцілунку Іуди» відбудеться у Києві в листопаді цього року. Одесити картину поки що не побачать.

— Хто дасть гроші на перевезення? Потрібен спецтранспорт, охорона. До того ж везти до Одеси — небезпечно, — підкреслює директор музею. — Ми знаходимося біля порту і вже двічі потрапляли під обстріл.

Скільки коштує
шедевр Караваджо?

Коли «Поцілунок Іуди» відправляли на виставку в Мюнхен, страхова вартість картини становила п'ять мільйонів євро.

— Зараз скрізь миготить сума 100 мільйонів. Але, якщо заявити таку страховку, жодна країна картину не візьме. Литовці точно відмовляться — не така вже й багата країна, і так нам допомагає більш ніж достатньо. Звичайно, якщо картину продати на аукціоні, вона б коштувала дорожче, — не приховує Ігор Пороник. — То що? Нехай лежить за 100 мільйонів і чекає, поки «прилетить»?

До Литви картина поїде в середині січня. Там її «гастролю» триватимуть приблизно півтора року. Потім «Поцілунок Іуди», ймовірно, відправиться на виставку до Італії.

Згідно з українським законодавством, граничний термін вивезення за кордон для участі у виставках творів мистецтва національного значення — три роки. Сподіваємося, що за цей час війна, нарешті, закінчиться. А коли настане мир, у будівлі музею західного і східного мистецтва розпочнеться реставрація. Тож побачити «Поцілунок Іуди» одесити зможуть ще не скоро. Але все ж головне — зберегти шедевр Караваджо від «прильотів» і сирих підвалів «на воєнному положенні».

Вероніка ПОЛІЩУК

Сім'я для 10 дітей:

Дітей, які залишилися без батьківського піклування, сьогодні в Україні стає все більше. Ми не можемо допомогти кожному, але в змозі змінити долю хоча б деяких з них — переконані люди, які взяли на себе відповідальність за дитячі життя. З якими труднощами стикаються українці, готові прийняти в свою сім'ю дітей, які потребують любові та підтримки, дізнавалося «Одеське життя».

як стати опікуном в Україні та з якими труднощами стикаються прийомні батьки

Історія перша: сім'я для «непотрібних» дітей

Людмила Стойчан та її велика сім'я мешкали в Добропіллі Донецької області. Зараз живуть у Білгороді-Дністровському.

— Рішення взяти в сім'ю прийомну дитину в нас із чоловіком не викликало сумнівів, — розповідає Людмила. — Тим паче, тоді у нас був досить серйозний бізнес. І в 2012 році ми взяли під опіку Ваню. Йому було вісім років. Сьогодні Ваня вже офіцер, воює на Запорізькому напрямку.

Грошей у родини, за її словами, було трохи більше, ніж потрібно для життя. І подружжя почало привозити подарунки дітям у дитячі будинки та притулки. У 2015 році служба опіки та піклування запропонувала забрати трійнят — Дашу, Катю і Максима.

У 2017-му — з'явився Данило.

— Дитині було два з половиною роки. На спині — пролежні. Не ходив, не розмовляв. Важив на той момент 6,8 кілограма, — згадує Людмила. — Брати його ніхто не хотів. А в родині Даня дуже швидко прижився — почав ходити, заговорив.

Данила сім'я Стойчан усиновила. Решта їхніх дітей вважаються вихованцями дитячого будинку сімейного типу. У 2019 році тут з'явилися брат і дві сестри — Жень, Даша і Настя. А в 2021-му — Роберт і Ніагара.

— Соцслужба нас попереджала, що у дітей бекграунд, м'яко кажучи, не дуже хороший. Мама ховала їх від суспільства, тому що старших дітей у неї відібрали, — розповіла Людмила. — А потім сталася трагедія — маму вбили на очах Роберта і Ніагари. Але діти адаптувалися макси-

мально швидко. Може тому, що, забравши їх, ми всі разом вирушили в похід. А там треба допомогти і дрова нарубати, і суп приготувати. Додому приїхали вже однією сім'єю. Потім пішли уроки — доводилося багато наздоганяти. У дітей, які приходять в сім'ю, дуже слабка навчальна база.

У 2023 році з'явилася п'ятирічна Лізонька. Мама відмовилася від неї ще в пологовому будинку. Ліза не розмовляла, не знала літер, не вміла рахувати.

Про труднощі усиновлення, опікунства та адаптації

— Малюкам досить складно освоїтися в родині. До цього був дитячий будинок, була няня, а тут приходять якесь жінка і встановлює нові правила. Природно, це викликає страх і нерозуміння. Один із дітей щовечора півгодини кричав — вимотував себе таким чином. А потім просто обм'якав і засинав. І ти не можеш ні обійняти його, ні поговорити з ним. Чим більше намагаєшся це зробити, тим голосніше він починає кричати, — згадує Людмила. — Через пів місяця це поступово минуло. Психотерапевт говорив, що у дитини був такий адаптаційний період.

Практично всім дітям, які прийшли в сім'ю, потрібно було відновлювати здоров'я.

— Тільки цього року довелося зробити п'ять операцій. Намагаємося вкластися у виплати, які дає держава, — виходить важко, — не приховує прийомна мама. — Раніше був дохід від бізнесу, тому ми й

Людмила Стойчан.

організували дитячий будинок. Дитячі гроші практично не чіпали. У кожного був свій рахунок. Зараз, у зв'язку з тим, що без будинку, без машин залишилися, ці гроші витрачаються.

У 2022 році сім'я виїхала до Португалії. Пробули там приблизно півтора року. З'ясувалося, що, згідно з португальськими законами, взяти дитину на виховання можна тільки за рішенням суду. В Україні ж для цього достатньо рішення виконкому. І коли Людмилу з чоловіком викликали до суду у справі Роберта і Ніагари, вони зрозуміли, що відбувається, — на той момент у Польщі відібрали дітей у такої ж сім'ї з Херсона. Тому довелося оперативно виїхати в Україну.

— Ми дуже любимо обідати і вечеряти разом. Діти приходять зі школи, всі свої новини розповідають. Це весело й цікаво. У такі моменти я сама собі заздрю, — зізнається Людмила.

Лідія Солодовникова з донькою.

Історія третя: сімейний будинок для братів і сестер

Одеська Лідія Солодовникова відкрила дитячий будинок сімейного типу сьогодні тільки планує.

— Це рішення прийшло не «з повітря». Я 12 років займаюся громадською та волонтерською діяльністю: допомагаю сім'ям з дітьми, які опинилися в складних сімейних обставинах, — розповідає Лідія. — Зрозуміла, що всім сім'ям допомогти не зможу, але можу допомогти дітям, які залишилися без батьківського піклування, — дати їм любов і краще життя. Адже кожній дитині потрібна сім'я.

Разом зі службою у справах дітей Лідія обговорила всі моменти, всі труднощі підбору дітей.

— У мене 13-річна дочка Анечка. І я не можу в свою сім'ю взяти, припустимо, хлопчика-підлітка, — зазначає Лідія. — Моя можливість — діти молодшого віку, ніж моя біологічна дитина. І моя дочка дуже хоче саме маленького хлопчика.

Дитячий будинок сімейного типу передбачає влаштування в нього так званих «сімейних груп». Тобто — це повинні бути брати і сестри. На усиновлення, в прийомну сім'ю, під опіку зазвичай таких дітей не беруть. Тому **дитячий будинок сімейного типу — це від п'яти до 10 дітей, включно з рідними.**

— Я б хотіла, щоб ці дітки були молодшого шкільного віку, таке навантаження зможу потягнути, — ділиться планами Лідія. — Вважаю, що в моєму домі вони будуть різнобічно розвинені. Звичайно, за їхніми бажаннями і здібностями. Будуть додаткові заняття — музика, танці, плавання, англійська мова. Хотілося б максимально закласти фундамент для їх подальшого розвитку.

Виплати на кожную дитину становлять 2,5 прожиткові мінімуми — залежно від віку дитини.

Крім цього, мама-вихователька отримує зарплату — в розмірі суми прожиткових мінімумів в кожного вихованця. Тобто якщо дітей буде п'ятеро — її зарплата складе близько 15 тисяч гривень.

До речі, пакет документів, необхідний для створення дитячого будинку сімейного типу, включає довідку про заробітну плату потенційного батька-вихователя. І у заступника директора коледжу економіки та соціальної роботи ОНУ імені Мечникова Лідії Солодовникової достатня фінансова база є.

— Я думаю, що люди не розглядають це як роботу. Повинна бути глибока внутрішня, чітко сформована потреба. До того ж для жінки — це її природна функція, — впевнена Лідія. — Це ж найкраща робота у світі.

Історія друга: «Я просила дітей не кричати»

У родині Оксани Дьоміної — 10 дітей. Спочатку удочерили дівчинку. Захотіли хлопчика. А у нього виявилася сестричка — з інвалідністю.

— Ми хотіли тільки усиновлення, ніяких прийомних дітей, — підкреслює Оксана. — Не секрет: в цьому випадку нерідко дітей беруть заради грошових виплат. Але мені сказали: якщо ти не візьмеш — їх ніхто не візьме. І ми забрали, стали прийомною сім'єю. Дівчинці зробили 15 операцій різної складності. Скільки грошей на це витратили — давно рахувати перестали. Звичайно, існують державні програми, тільки грошей на них немає. Але якщо ти взяв дитину, треба нести за неї відповідальність. Зараз дівчинка вже доросла — здобуває другу освіту.

Коли дітей стало десять — сім'я стала дитячим будинком сімейного типу. Остання дівчинка з'явилася тут у 2022 році — вже під час війни.

Сім'я проживала в місті Волноваха Донецької області. На сьогодні, після запеклих боїв, воно практично перестало існувати.

— 24 лютого почався обстріл міста. Запросили евакуацію. У службі у справах дітей відповіли: ніхто нічого не знає — спускайтеся в підвал. Ми залишалися там протягом доби. Зникли вода, світло, газ. Розпалювати багаття боялися, бо не розуміли, де хто стріляє. Обстріли з «градів» були практично безперервні. І жодної інформації про те, що відбувається. Дуже боялася, щоб не постраждали діти, — я б цього не пережила. Просила їх не кричати, бо не витримувала їхніх сліз, — зізнається Оксана. — 28 лютого під обстрілами мені вдалося вивести дітей у легковому авто в безпечнішу зону. Навколо — зруйноване місто і багато розбомбленої техніки. Виїхали через єдиний міст, який теж був підбитий.

Сім'ю евакуювали до Італії, на острів Сардинія. Але жити там не вийшло. За словами Оксани, дітям було важко.

Оксана Дьоміна з дітьми.

І через три місяці вони повернулися в Україну. Згодом оселилися в Одеській області, у селищі Таїрове.

— Нам дали будинок, який раніше належав такій самій родині, — розповідає Оксана. — Служба у справах дітей забезпечила всім необхідним.

Крім того, родині надали інклюзивні програми для дітей. У Чорноморську вони безкоштовно пройшли курс іпотерапії. В одеському дельфінарії — поплавали з дельфінами.

— Втратити будинок, близьких — втратити своє життя — було складно і дітям, і мені, — каже Оксана. — Зараз приходимо до тяти. У нас все налагодилося, все добре, я навіть не очікувала.

Після потужних опадів у багатьох регіонах Одещини можна забути про поливи для зволоження ґрунту. Однак розслаблятися зарано: є загроза розтріскування ягід пізніх сортів винограду, буквально тріщать плоди інжиру, збереження зимових сортів плодових культур теж під питанням. А ще ожили і одночасно проросли густим «газоном» бур'яни.

■ ДЛЯ ЛЕДАЧИХ ДАЧНИКІВ

Куди подіти опале листя?

Осінній листопад на дачі завжди завдає величезного клопоту. Все це листя доводиться згрібати у купи, які потім кудись потрібно прибирати, але спалювати не можна, а компостувати загайно.

Автор відеоблогу «Дача агронома» Ілля Колмогоров ось уже кілька років не прибирає листя у своєму залуженому саду. При цьому рослини в саду отримують всі мікро- і макроелементи, а також всю користь, яку можна отримати від опалого листя. **Перш за все, опале листя покращує структуру ґрунту, роблячи його пухким**, хоча багато хто вважає, що листовий компост дуже поживний. Поживність опалого листя не така вже й висока, оскільки практично всі пластичні речовини переходять в деревину і коріння для підготовки до зими.

Спосіб, запропонований Іллею, полягає в наступному. Під

час пожовтіння листя і початку листопаду обробити дерева 5-відсотковим розчином карбаміду: 500 грамів на 10 літрів води. Цим розчином одночасно підгодують азотом бруньки перед зимою, а також бактерії, які займаються розкладанням листя. Після закінчення листопаду залужену частину саду ретельно проходять колісною газонокосаркою, якою одночасно скошують траву і подрібнюють листя. При цьому травозбірник необхідно зняти або залишити розвантажувальні дверцята відкритими. Таким чином листя залишиться зимувати в якості добрива і мульчі, яка завдяки карбаміду буде швидко розкладатися.

■ СЛИМАКИ

Чим більше зібрати, тим більше з'явиться

Побачивши на грядці слимаків, не варто їх розчавлювати, а тим паче збирати вручну: на їх місце приповзуть інші, дрібніші і в більшій кількості.

Справа в тому, що **дорослі слимаки виділяють особливі феромони, які попереджають молодих, дрібних слимаків**, що дана ділянка землі зайнята. Дорослішаючи, слимаки будуть лякати один одного своїми феромонами, розповзаючись по вашій ділянці.

Тому **правильніше створити слимакам довгострокові і нестерпні умови існування на ваших грядках**, особливо восени, коли вони відкладають яйця від 20 до 400 штук! Адже навесні вся ця слизька братія почне своє пожирання рослин.

На яйцекладку слимаків добре діє обприскування 5-відсотковим мідним купоросом: 500 грамів на 10 літрів води. При обприскуванні уникайте попадання розчину на металеві поверхні.

Місця проживання слимаків посилають суперфосфатом. Це добриво практично не розчиняється у воді, тому діє дуже повільно. Аналогічно використовують вапно-пушонку, доломітове борошно, попіл, соду. З «важкої» хімії застосовують, наприклад, гранульований препарат Слимацид.

■ НАСІННЄВІ КУЛЬТУРИ

Іржаві плями на плодах

Не варто бити на сполох, якщо на яблуках і грушах з'являються іржаві плями у вигляді зірочок або смужок.

Це не хвороба і не діяльність шкідників, а наслідки дії весняних заморозків на зав'язь. Заморозки буквально обпалюють молодшу шкірку плодів і викликають опробскування. Тобто ніякої небезпеки такі плоди для вживання або переробки не становлять, крім естетичного дефекту.

■ ЗАХИСТ РОСЛИН

Осінь викорінювальна обробка

Щоб знищити інфекційний запас, який накопився за літо, проводять осінню викорінювальну обробку. Але робити її потрібно тільки після збору врожаю.

У цей період **сад найкраще обробити сечовиною (карбамідом) високої концентрації 10-15 відсотків:** 1,0-1,5 кілограма на 10 літрів води. На яблунях і грушах сечовина не обпалює листя, але викликає невеликий листопад на кісточкових.

Якщо в саду була парша, плодові гнилі, різні плямистості, моніліальний опік, то **викорінюючи обробку проводять препаратами міді, наприклад 3-відсотковою бордоською рідиною.** Попередньо слід

зробити санітарну обрізку дерев. До речі, не забудьте зняти ловчі пояси, а якщо стоїть сонячна суха погода, проведіть побілку штамбів і скелетних гілок.

Будь-які препарати міді — хороша профілактика хвороб кори і деревини від чорного раку, антракнозу кори і трутовиків.

■ РОЗБІР ЦИБУЛИН: ТЮЛЬПАНИ

Коли розмір має значення

На упаковках або в квіткових каталогах вказують цифри — розбір цибулин. Наприклад, 12/14, 14/16, 16/18, 18/20, 20/22, 22/+. У кожній культурі є і свої індивідуальні особливості, які необхідно враховувати.

На відміну від гладіолусів, **з тюльпанами справа виглядає дещо інакше.** Розбори 10/11, 11/12, 12+. Тут теж найбільші квіткі на міцних квітконосах утворюються з великих цибулин, 12+.

цю в цвітінні з цибулин 12+ і 11/12 помітять тільки професіонали, для любителів вона не очевидна. У наступні роки цвітіння буде слабшим незалежно від розбору. Тому що сам процес забирає у рослини ба

гато сил (при вирощуванні цибулин на продаж цвісти їм не дають).

З цибулин розбору 10/11 квітів у перший сезон можна і не дочекатися. Для деяких видів тюльпанів великим є розбір 6+.

■ ОЗИМИЙ ЧАСНИК

Особливості розмноження та посадки

Про посадку озимого часнику ми розповідали не раз, але є нюанси, про які не зайве нагадати.

Перш за все, **крупний часник можна отримати з зубків великої головки.** Згодом головка буде дрібнішати (вироджуватися), накопичуючи різні хвороби. Для оздоровлення посадкового матеріалу кожні 3-4 роки висівають повітряні цибулинки, щоб на наступний рік отримати однозубки, а вже з них — здорові, великі головки часнику — супереліту.

При покупці насіннєвого матеріалу, особливо при пересиланні поштою, обов'язуйте задалегідь, щоб часник не був розібраний на великі зубки, тільки ціла цибулина. Головка повинна бути цільною, не розваленою на зубки — значить, її не перетримали на грядці.

Попередньо (за 2-3 тижні до посадки) під перекопування в ґрунт вносять перепрілий гній, компост, перегній або біогумус, а також деревну золу. Свіжий гній для часнику токсичний, він може пошкодити коріння і викликати гниття зубків.

Висаджують зубки за 2-3 тижні до морозів (не раніше!), щоб вони встигли вкоренитися. Глибина посадки — 2-3 висоти зубка, але не менше 4 сантиметрів ґрунту над зубками. Тоді пір'я рано не проросте, а зубок утворить хорошу кореневу систему перед зимою.

■ КВІТНИКАРЮ НА ЗАМІТКУ

- У південних регіонах садити тюльпани можна до початку листопада, щоб вони встигли вкоренитися до заморозків. Важливо орієнтуватися на температуру ґрунту — 7-10 градусів на глибині 15 сантиметрів. Пізніша посадка може призвести до слабкого цвітіння.
- У тіні можна садити весняноквітучі цибулинні, такі як проліски, крокуси, мускарі, сцилли і конвалії, які встигають зацвісти до розпускання листя на деревах. Однак для пишного цвітіння багатьом потрібно не менше 5-6 годин сонця в день.
- Відразу після посадки цибулинні поливають, щоб стимулювати вкоріння, але уникайте перезволоження, щоб не спровокувати гниль.
- Для самосіву відмінно підходять ешольція, волошки, календула, алісум, чорнобривці, іпомея, настурція, космея, агератум і нігела. Вони невибагливі і добре приживаються в різних умовах. Пам'ятайте, що без проріджування квіти-самосійки можуть перетворитися на бур'яни.

■ КВІТНИК

Чому не цвіте гортензія?

Перша причина — занадто тінисте місце. Гортензія великолиста любить світло, тому в глибокій тіні цвітіння буде слабким або його не буде зовсім.

Пересадіть кущ на більш освітлену ділянку, уникаючи прямих сонячних променів. Друга причина — неправильна обрізка. Зверніть увагу, на яких пагонах утворюються квіткові бруньки. Якщо на пагонах минулого року, то їх не можна сильно вкорочувати, **обрізайте тільки підмерзлі або відцвілі пагони**, залишаючи молоді для майбутнього цвітіння.

Третя причина — пошкодження бруньок взимку, але це більше актуально для північних регіонів.

Для стимулювання пишного цвітіння гортензій використовуйте спеціальні добрива з високим вмістом калію і фосфору під час бутонізації і цвітіння. Використовуйте комплексні сполуки, такі як 13:40:13 (NPK) або монофосфат калію (20 грамів на 10 літрів води), або вносьте суперфосфат (45-50 грамів) і сульфат калію (30-35 грамів) на 10 літрів води під корінь або по листу.

Минулого місяця вийшла публікація «Зелений туризм на Одещині й Хмельниччині: чому Болград успішний, а Городоччина відстає», яку видання «Одеське життя» підготувало разом з Городоцьким телерадіопресцентром. Після цього у фахівців, що займаються розвитком місцевого туризму, з'явилося бажання познайомитись особисто і обмінятись досвідом. До зустрічі в зумі представників Болградської та Городоцької громад приєдналися делегати ще двох — Сатанівської з Хмельницької області та Арцизької — з Одеської: вони мають певний досвід роботи у сфері туризму, але виник інтерес до успіхів Болграда.

Болград навчає, як розвивати туризм

Городок, Сатанів та Арциз дізнались про цікавий досвід та розповіли про свій

Почуйте різницю: чотири мільйони — і нуль

Очільниця відділу культури, туризму, молоді та спорту Болградської громади Жанна Сусліна ще раз наголосила, що розвиток туризму можливий лише у дружній колаборації підприємців, органів місцевого самоврядування, комунальних та інших установ. А ще — за умови фінансування.

— У Болграді прийнято програму розвитку туризму, **на її фінансування на три роки в місцевому бюджеті передбачено чотири мільйони 125 тисяч гривень**, — сказала Жанна Сусліна, пригломшивши учасників зустрічі такою сурою, адже у них — нуль. — Ми вважаємо, що говорити про розвиток туризму і не підтримувати цей напрям роботи фінансово — недалекоглядно.

Учасники дізнались, що з Болградського міського бюджету фінансується робота директора та спеціаліста комунальної установи «Інформаційно-туристичний центр «Болград». Вони співпрацюють із бізнесом — проводять семінари, зустрічі, надають практичні рекомендації крафтовикам, хендмейдерам, підприємцям, щоб покращити продукти і послуги. Завдяки роботі центру вже сформовано 27 туристичних локацій, ще з десяток — у процесі оформлення.

За рахунок міської програми фінансується участь фахівців у семінарах, організація промотурів та навіть виїзд крафтовиків Болградщини на міжнародні ярмарки та фестивалі.

Громадою фінансується також видання рекламної продукції, що просуває підприємців у галузі туризму. Наразі створюється макет етнографічної мапи Болградської громади з 14 локаціями, зокрема приватними колекціями.

Жанна Сусліна підкреслила, що чотири роки тому роботу з розвитку місцевого туризму почали вести «з чистого аркуша».

— Раніше у нас, крім проведення кількох фестивалів, підтримки туризму з боку місцевої влади майже не було, — розповіла Жанна Сусліна. — Але тепер є розуміння, що розвиток туризму — це розвиток економіки громади, це збереження історичної та культурної спадщини.

Сатанів — з джерелами, але що від цього має?

Сатанову пощастило: у шести кілометрах від селища є цілющі джерела води, схожі на знамениту карпатську «Нафтуся». Свого часу тут було створено бальнеологічний курорт, де й досі лікують захворювання шлунково-кишкового тракту, нирок і сечостатевої системи, печінки та жовчного міхура, опорно-рухового апарату, ендокринної системи тощо. У курортне містечко приїжджають гості з багатьох регіонів України.

П'ять років тому за кошти Європейського союзу у Сатанові було побудовано туристично-інформаційний центр, який передано на баланс селищної ради.

Але, як сказала виконувачка обов'язків директора Лариса Іванцова, «центр живе своїм життям».

— Так склалося: звикли заробляти на туристах курорти, а саме містечко ще не розуміє, що кожен історичний об'єкт має приносити гроші й сам на себе заробити, — каже Лариса Іванцова. — Якщо є, наприклад, Сатанівський замок, то за відвідування можна взяти гроші. Але для цього там спочатку потрібно щонайменше навести лад. Селищна рада допомагає організувати прибирання, виділяє техніку, людей — і вже за це дякуємо.

Півгодини — і новий маршрут сформовано

В Болграді питання зовнішнього вигляду туристичних об'єктів, внесених у 15 базових маршрутів, вже давно не стоїть — порядок наведено та підтримується.

— Ми постійно на зв'язку з очільниками всіх установ — культурних, релігійних, а також з підприємцями, які працюють у сфері крафту і туризму, — розповіла директорка туристичного центру Юлія Дімітрова. — Якщо надходить спеціальне замовлення від туристичної групи, ми за півгодини складаємо маршрут. В нас є рекреаційні зони для тих, хто бажає просто відпочити. Є тематичні гастро- та етномаршрути, можливість відвідати духовні святині тощо.

Учасники зустрічі з Болграда розповіли, що вже працюють над календарем 2026 року — складають перелік заходів для популяризації та просування крафтовиків та хендмейдерів — вони дуже потребують підтримки.

А ще Болград поділився із Сатановим власним досвідом: центр туризму має заробляти гроші на власні потреби.

— Щоб не боятися перевірок, ми офіційно, на рівні виконкому, прийняли перелік платних послуг та відкрили рахунок, — розповіла Жанна Сусліна.

— Наш центр заробляє 10-12 тисяч гривень за декілька місяців, але це теж гроші, — додала Юлія Дімітрова. — Але головне досягнення для нас — це довіра партнерів.

У Городка — своя «родзинка»

Сергій Щур, заступник начальника відділу культури, національностей, релігій та туризму Городоцької міської ради, розповів, що неодноразово брав участь в аналогічних зустрічах.

— Сьогодні вчергове переконуюсь, що всі ми різні, у кожного є свій унікальний досвід, — зазначив Сергій Щур. — Не завжди можна адаптувати досвід інших у себе в громаді, але приємно те, що в різних куточках України туризм перетворюється на потужну галузь креативної індустрії.

Пан Сергій розповів, що у Городку центром туризму по суті став історико-краєзнавчий музей, який був побудований уродженцем Городка, професором медицини, президентом корпорації «Юрія-Фарм» Миколою Гуменюком за власний рахунок. У процес створення експозиції меценатом було залучено науковців і місцевих краєзнавців. Чотири роки тому сучасний G-Museum, аналогів якому немає в Україні, було передано на баланс громади.

— Так, нам пощастило, але далі потрібно з гідністю і на високому рівні вести роботу, — зазначив Сергій Щур. — У нас встановлена висока планка, і кожного дня маємо доводити, що цей музей — сучасна просвітницька установа, яка охоплює дуже багату сферу.

В музеї часто відбуваються події, які прославляють Городок навіть за кордоном. Наприклад, зараз тут експонується **персональна виставка творів пастельного живопису київської художниці Олени Динник.**

Болградці зазначили, що для них створення міського музею — поки що мрія. Досвід Городка — це цікаво.

Арциз крокує за Болградом

Немає турцентру і в Арцизькій громаді, що на Одещині. Його функції, як і

в Городку, виконує місцевий історико-краєзнавчий музей, а також два співробітники відділу культури і туризму.

— Спільними зусиллями ми вже створили проєкт «Шляхами бессарабських колоністів», в який внесено всі села громади, — розповіла виконувачка обов'язків начальника відділу культури та туризму Арцизької міської ради Діана Іванова. — Для нас дуже цікавий досвід Болграда щодо створення центру туризму як комунальної установи. Сподіваємось, це наш наступний крок. Є розуміння, що в громаді треба розвивати крафтове виробництво, готельний бізнес.

На даний час Арцизька громада підписала меморандум про співпрацю з досвідченим сусідом і рухається второваною дорогою Болграда.

Приїжджайте — у нас все є

Під час зустрічі болградська сторона передала колегам декілька цікавих документів — презентації досвіду роботи, аналіз виконання програми з розвитку туризму, відео про Болград туристичний, з яких можна отримати багато інформації.

Учасники зуму отримали також анонси найближчих болградських фестивалів.

— Запрошуємо у гості, хочемо вас побачити в нашому багатонаціональному регіоні, — запросила колег з Хмельниччини Жанна Сусліна. — Ви побачите культуру і традиції болгар, гагаузів, албанців, молдаван, поласуєте стравами національної кухні. **Не треба виїжджати за межі України, щоб познайомитись з культурою інших народів — у нас все це є.** Якщо потрібно, ми зробимо офіційні запрошення та допоможемо отримати документи на право перетину міжнародного пункту пропуску під Паланкою, є така практика, — уточнила Жанна Миколаївна. — У Болград приїжджають крафтовики та майстри декоративно-ужиткового мистецтва навіть зі Львівщини, отже, йдеться про об'єднання регіонів.

Жанна Сусліна запропонувала колегам із Хмельниччини розробити спільний маршрут для обміну туристами та гостями. А ще вона щиро подякувала журналістам за те, що підняли тему розвитку туризму у малих містах та ініціювали обмін досвідом.

Роботи-призери, величезне укриття і клас зі справжніми дронами

Чим дивує сучасна школа в селищі Бессарабське на Одещині?

Гадаєте, лише у великому місті є сучасно обладнані школи? Помиляєтесь. Ліцею селища Бессарабське, що на Одещині, може позаздрити будь-яка міська школа. Чому? Зараз ви дізнаєтесь, що ж такого є в цій школі, чого немає в більшості інших.

Три дива, які побачила вперше

Перше, що кидається в очі на підході до школи — це стадіон зі штучним покриттям, освітленням і спортивним обладнанням. Окремо розташований майданчик з тренажерами.

На вході в школу — рамка з системою контролю доступу, металодетектором. Тут всіх зустрічає шкільний офіцер поліції Ігор Григорович.

Пропускна система в школу діє другий рік, батьки, і вчителі цим задоволені. Ігор здійснює обхід території, допомагає у виховній роботі, дбає про безпеку, супроводжує дітей в укритті під час повітряних тривог. Роботи у Ігоря вистачає — в школі навчаються майже 650 учнів, отже, усяке буває. «Порядку стало значно більше», — вважають батьки і педагоги.

Перше, що здивувало, — це укриття. Багато їжджу по школах, однак тут побачила саме велике укриття, розташоване під усією будівлею школи, з ремонтом, окремими класами, мультимедійним обладнанням і проекторами. В укритті є резервне освітлення, запаси води, сухпайки тощо.

Друге — зона розвантаження для відпочинку та зняття стресу, де з дітьми працює шкільний психолог. Зона складається з двох приміщень з м'якими меблями, купую психологічних ігор, сенсорних матеріалів, — чого там тільки немає.

Я потрапила на заняття з ароматерапії: малюєш собі під музику картинку з кави, кориці, вдихаєш аромати... Дуже заспокоює.

І третє диво — STEM-лабораторія, в якій за допомогою 3D-принтера діти роблять деталі і конструюють роботів.

Цьогоріч у школі відкрили клас «Захисту України» зі справжніми дронами, автоматами, учбовими мінами, інтерактивним тиром, обладнанням для домедичної допомоги, засобами індивідуального захисту, приладами нічного бачення тощо.

На велике господарство потрібні великі гроші

Олег Ткаченко працює в школі 38-й рік, сімнадцять із них — директором.

Його батько — Володимир Ткаченко — керував Тарутинською школою тринадцять років.

— Батько був новатором в освіті — у дев'яності він першим в районі взяв 100 гектарів землі та відкрив спецрахунок, куди надходили гроші від оренди землі, що витрачалися на шкільні потреби. А я перший в колишньому Тарутинському районі перевів школу на автономне фінансування.

Олег Ткаченко.

Згідно з новим законодавством минулого року шкільні землі були передані в комунальну власність громади та виставлені на аукціон. Проте в нас є домовленість з керівництвом селищної ради про те, що орендна плата повертається на наш рахунок.

Господарство в нас велике — дитсадок, два спортзали, їдальня, харчоблоки, три шкільні будівлі, стадіон. Щоб все це утримувати, потрібні кошти. За роки війни ми почали співпрацювати з благодійними фондами, грантовими проектами, програмами «Юнісеф». Сьогодні в кожному кабінеті є проектори, мультимедійні дошки, принтери, комп'ютери, ламінатори. У школі й укритті встановлено 34 роутери. Зі спецрахунку ми оновили вісім кабінетів і вже отримали нові меблі ще на п'ять. В цьому році за проектом «ДОККА» в нас відбудеться облаштування двох кабінетів в укритті. Мета на 2026-й рік — капітальний ремонт харчоблоку.

За рейтингом серед 352 шкіл Одеської області за підсумками НМТ ми — у двадцятці найкращих. Майже кожного року випускаємо золотих медалістів. За останні три роки шість наших учнів здали НМТ на 200 балів. Також наші учні — постійні переможці та призери в обласних змаганнях, конкурсах, у конкурсі Малої академії наук, обласних олімпіад тощо.

Мене хвилює майбутнє ліцею. Багато батьків з дітьми виїхали за кордон. Чи зможемо ми в 2027 році зберегти статус ліцею згідно з новими вимогами освітньої реформи — 90 дітей на паралелі, поки що відповісти не можу.

Зараз освіта має готувати учня до того, як діяти у світі, що змінюється. Я сам вчитель історії і розумію, що саме сьогодні відбуваються незворотні історичні процеси. І наші діти повинні бути готові пережити їх разом з нами.

Переїхала з Херсону і була здивована

Оксана Кострова, заступник директора з виховної роботи:

— Я переїхала в Бессарабське з Херсону під час війни. Просто приїхала до родичів. А потім, коли зрозуміла, що в Херсон для мене повернення немає, зняла квартиру і пішла працювати в ліцей.

І хоча раніше працювала в школі, була вражена сучасним обладнанням Бессарабського ліцею. Прийняли мене тут добре, швидко знайшла спільну мову з колективом.

На сьогодні в 28 класах навчається 654 учня. У школі є вісім інклюзивних класів, де вчать 11 учнів з особливими потребами. Навчаються 18 дітей переселенців — є такі, що залишилися без батьків через війну. З ними працює психолог Катерина Лінкар.

Будуть діти — буде й ліцей

Ганна Бучкова, заступниця директора з навчальної роботи:

— Мене дуже турбує, що через війну кількість дітей зменшується. Зараз у початковій школі навчаються 232 дитини, в цьому році всього два перших класи — 51 дитина. І з кожним роком — все менше.

Йде обговорення, щоб у 2027 році в старші класи збирати дітей з усього колишнього Тарутинського району, але ж для цього потрібен інтернат. Це добре, що наша школа обладнана, однак головне — щоб в нас були діти, тоді й ліцей буде.

Ганна Бучкова.

Про життєво необхідні знання

Григорій Церковний, вчитель фізкультури, основ здоров'я і предмету «Захист України»:

— Наші діти — постійні переможці в спортивних змаганнях: у військово-патріотичній грі «Сокіл-Джура», з волейболу, футболу, баскетболу. 51 наш спортсмен отримує стипендію за спортивні досягнення. Тільки в цьому році наші юнаки посіли перші місця в області зі спортивного туризму, з волейболу, баскетболу, у Всеукраїнській фізкультурно-оздоровчій грі Cool Games, з футболу у Всеукраїнській шкільній лізі «Пліч-о-пліч».

В цьому році в ліцей облаштували кабінет «Захист України». Учні вивчають тактику, дрони та безпілотні системи, сучасне озброєння, тактичну медицину, топографію, основи стрільби, кібербезпеку. Хтось вважає, ніби предмет «Захист України» надмірно «військово орієнтований». Скажу так: молоді життєво необхідні ці знання, щоб захистити себе, рідних, країну.

Роботи теж забирають призи

Марія Табанова, керівник STEM-лабораторії:

— За фахом я викладач хімії та біології, однак завжди захоплювалася

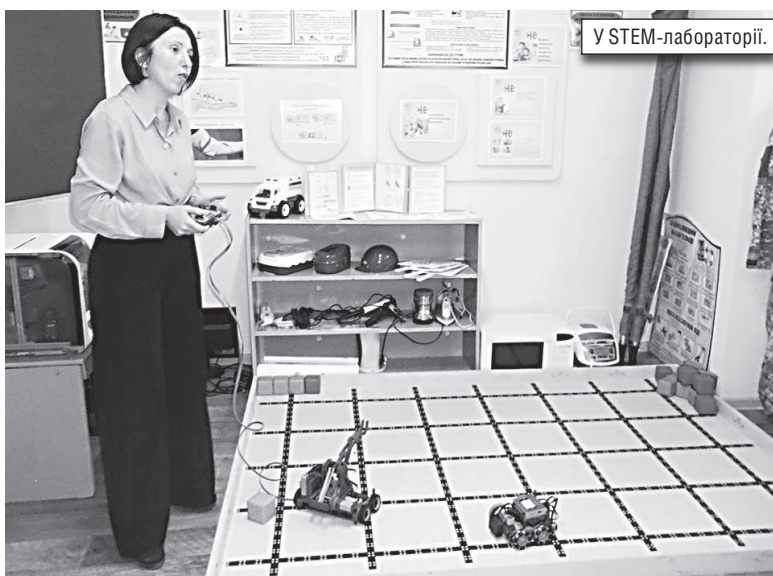

Григорій Церковний.

БУДЖАК

Сарата ○ Бессарабське ○ Татарбунари
○ Арциз ○ Білгород-Дністровський

ОДЕСЬКЕ
ЖИТТЯ

У STEM-лабораторії.

Про Бессарабський ліцей — учні й батьки

Сашко, 3-А клас, переселенець з Херсонської області:

— Мені школа дуже подобається, в нас хороша вчителька, маю багато друзів. Клас красивий, купа ігор. І селище гарне — тут так тихо, спокійно. Наша школа — найкраща.

Ганна, 10-Б клас:

— В нас дуже сучасна школа, гарні вчителі. Особливо подобаються два спортзали, стадіон зі штучним покриттям. Я граю у волейбольній команді, в нас багато нагород. Їзимо на різні змагання. Мені цікаво тут вчитися.

Марія Іванова, мати учня:

— Я задоволена, що в школі безкоштовне харчування для дітей. Кухарі готують чудово, моєму сину подобаються обіди. Це дуже важливо для мене як для матері, знати, що моя дитина не голодна, доки я на роботі.

Федір Попов, батько учня:

— Мене радує, що в школі зроблене добре укриття. Коли почалася війна, діти вчилися дистанційно, як на мене — це не навчання, а якісь муки. Потім у дві зміни, бо спочатку укриття не було розраховане на всіх учнів. Це теж було незручно. Зараз же школа працює в нормальному режимі, і це дуже важливо.

Оксана Маєва, мама учениці:

— Для мене головне — якість знань, які моя дитина отримує в школі. У ліцеї працює сильний педагогічний колектив. Після закінчення ліцею майже всі діти вступають у виші, коледжі.

інформатику. Тому, коли мені запропонували пройти курси підвищення кваліфікації в напрямі інформатика-робототехніка, із задоволенням погодилася.

Охочих займатися в STEM-лабораторії дуже багато. Заняття в гуртку безкоштовні. Але не всіх можемо прийняти, бо ще мало комплектів деталей для збирання роботів. Ми їх робимо на 3D-принтері, однак катушка для нього коштує 3-4 тисячі гривень, а виготовити з неї можна лише 2-3 деталі. Проте навіть з того, що маємо, діти створили двох роботів, які посіли на Всеукраїнському конкурсі друге і третє місця. При лабораторії є й гурток «Юні програмісти», де діти знайомляться з основами програмування.

Марія Табанова.

Цього року Почесним громадянином міста Одеси став Роман Шварцман, віце-президент Міжнародної спілки та Всеукраїнської асоціації євреїв — колишніх в'язнів гетто і концтаборів. У свої майже 89 років Роман Маркович продовжує говорити правду про страшні наслідки Голокосту, Другої світової війни і невивчені уроки минулого, які спричинили страшну війну, що триває в Україні. «Одеське життя» публікує інтерв'ю з цією легендарною людиною.

Чому війни у ХХІ столітті

тривають: почесний громадянин Одеси Роман Шварцман про уроки історії

Яке ставлення до української війни у світі

Початок війни Роман Шварцман зустрів у лікарняній палаті — був госпіталізований з коронавірусом.

— Я відчував повне душевне спустошення, — каже Роман Маркович. — Час ішов, а наступ не припинявся. Коли почали надходити новини про звільнення окупантів у наших містах і селах — над дітьми, жінками, чоловіками, тваринами — мені це нагадало дії фашистів, коли над нами знущались у Бершадському гетто. Я покладав великі надії на Будапештський меморандум, підписаний у 1994 році. Але це стало обманом століття — в Україні забрали ядерну зброю, а захисту не надали. Нас зрадили. Вже четвертий рік триває війна, а ніхто з підписантів не виконав своїх зобов'язань. У той час, як більшість очікувала на капітуляцію України, наша армія та народ довели, що за стійкістю та героїзмом нам немає рівних у світі.

— Чи прагнуть люди за кордоном перемоги так, як прагнуть її українці?

— На жаль, ні. Зараз я усвідомлюю, що ніхто в світі не хоче, щоб війна в Україні закінчилася. Світ, звичайно, втомився, і ентузіазм допомагати нам згасає. Європа втомилася від кількості біженців та необхідності їм допомагати. Виснажуються і люди, і бюджети країн.

— Ви часто буваєте в Німеччині, ця втомленість там відчувається?

— Люди не відчувають там якихось труднощів чи незручностей через велику кількість людей з України. Українців там дуже цінують за працьовитість, силу волі, витримку, вміння виходити із самих скрутних ситуацій. А ось уряд, безумовно, втомився. Їм постійно доводиться думати, як допомогти і не допустити розширення фронту. Адже сьогодні війна у сусіда, а завтра вона може прийти до них. Побойовання відчуваються зокрема і у тому, що допомагати нам у боротьбі з ворогом стали менше і повільніше.

— Романе Марковичу, а що робити в такій ситуації?

— Звертатись до народів інших країн. Саме вони мають стати нашими головними союзниками у боротьбі з російським фашизмом. І вимагати від своїх урядів більш активних дій щодо допомоги Україні.

Народна дипломатія: досвід Романа Шварцмана

Її Роман Маркович постійно втілює у життя. До історії міжнародної дипломатії вже увій-

Досвід «ОЖ»

Роман Шварцман народився 1936 року в місті Бершадь на Вінниччині. У 1941 році потрапив до Бершадського гетто, де утримували більше 25 тисяч людей. Майже половина з них не дожили до визволення у 1944 році, зокрема і старший брат Романа Марковича.

Після визволення родина переїхала до Одеси. Роман Шварцман закінчив Одеський інститут інженерів морського флоту (зараз — Одеський національний морський університет). І більше 70 років працював на заводі «Поліграфмаш», який в наш час практично було знищено під час російських атак. РФ знищила і квартиру Романа Марковича, а він з дружиною тоді ледве встигли дістатись до підвалу будинку. **В 2009 році за його участі в Одесі відкрився музей Голокосту.**

шла його промова в Бундестазі. І його фраза, процитована багатьма ЗМІ світу: «Гітлер хотів знищити мене як єврея, а Путін хоче знищити за те, що я українець».

Роман Маркович розповів тоді про страшні спогади про перебування у гетто, а потім звернувся безпосередньо до членів Бундестагу:

«Той, хто вважає, що Путін буде задоволений Україною, обманює себе. Україні потрібна протиповітряна оборона. Одесі потрібна протиповітряна оборона, щоб захистити людей і порт. Нам потрібні літаки, щоб отримати перевагу в повітрі. Нам потрібно більше ракет дальнього радіусу дії, щоб паралізувати російські аеропорти та ракетні бази, з яких нас щодня атакують. Нам потрібна ваша підтримка для звільнення людей на окупованих територіях. Світ має перестати боятися. А Україна зробить все, щоб війна не прийшла до вас!».

Після цього виступу Романа Марковича запросили до участі у спеціальній зустрічі Ялтинської європейської стратегії, яка проходила в Києві. Конференція під назвою «Бояться зла чи зупинити зло» зібрала провідних політичних та дипломатичних лідерів сучасності. Виступ Романа Шварцмана знов обговорювався провідними ЗМІ світу.

— Після прірви, в яку людство зазирнуло під час Другої світової війни завдяки націонал-соціалізму, всі говорили, що «ніколи більше», — каже Почесний громадянин Одеси. — Але «ніколи більше» недостатньо. Ця фраза потребує другої частини: «Ніколи більше беззахисних жертв, злочинів проти людяності». Це урок, який світ повинен засвоїти.

— Ми — країна, яка одинадцять років зазнає нападу з боку свого сусіда. Росія хоче підкорити нас і знищити як незалежну державу. Я думаю, ми повинні дбати про демократичний світ разом — Україна, ЄС та США.

Під час візиту до Одеси міністр закордонних справ Німеччини Йоганн Вадефуль звернувся з проханням про зустріч із Романом Шварцманом. Зустріч відбулася в одеській синагозі на вулиці Осипова. Роман Маркович говорив поважному гостю про те, що героїзм українських захисників — то потужна сила, але без достатньої кількості зброї перемогти буде важко. Міністр запевнив, що Німеччина разом з Україною, і зробить все можливе, щоб перемога настала якнайшвидше.

Щоб пам'ятали: уроки Голокосту і сучасності

Роман Маркович каже, що про війни треба нагадувати постійно. Бо, як свідчить сучасність, якщо не нагадувати, то невивченими залишаються самі жакливі уроки.

— Наш світ багатополарний, — каже Роман Шварцман. — У ньому завжди народжується тип людини, схильної гнобити, вбивати, руйнувати. І така людина здатна зібрати біля себе однодумців. Це, мабуть, природа людства, так влаштований наш світ, як і тваринний.

За час існування цивілізації вчені нарахували близько трьох тисяч війн. І ці війни повторюються. Деякі циклічно. Задля історичної пам'яті, за участі Романа Марковича вже встановлено 42 меморіали пам'яті жертвам Голокосту та фашизму. Ведуться перемовини щодо створення меморіалів на місцях масових захоронень в Одеській області.

Наступного року виповниться 35 років Всеукраїнській асоціації євреїв — колишніх в'язнів гетто і концтаборів. Роман Маркович має на меті провести цей форум за участі відомих політиків. Зокрема, він вже запросив до участі президента Німеччини Франка-Вальтера Штайнмаєра. Звісно, дуже хочеться, щоб цей форум відбувся вже у мирні часи. Але за будь-яких обставин ті, хто пройшов Другу світову, хто стикнувся з випробуваннями сучасної війни, повинні знов і знов говорити про недопустимість війн у цивілізованому демократичному світі.

Світлана КОМИСАРЕНКО

НАША ІСТОРІЯ

Там, де ми до сторіччя

Цього року виповнюється 100 років до створення фільму «Потьомкін» (1925) — стрічки, яка увійшла до світової історії кіно. Роботу над фільмом почав у 1925 році в Ленінграді, а завершив у 1926 році в Одесі. Та його люди стали живими декораторами фільму.

Одеса здавна має кінематографічну душу

Цікаво, що у ролі самого броненосця знімався не «Потьомкін», а старий корабель Чорного моря «Дванадцять апостолів», побудований і перетворений на символ. Саме в Одесі знято легендарну сцену на сході, яка прославилася по всьому світу. Епізод із дитячим візком, який котиться вниз, народився спонтанно — як беззахисність перед жорстокістю, і став однією з найвідоміших у світовому кінематографі.

Одеса здавна має кінематографічну душу. Її кіностудія, заснована 1919 року на Франка, 33, — одна з перших кінофабрик у світі. Перші павільйони тут звели інженери, які працювали над Ейфелевою вежею. Саме в Одесі ще 1906 року фотограф і кінооператор Френк Вальтер Штайнмаєр знімав фільми. Уже в 1920-х роках місто стало серцем українського кіно — тут діяло Всеукраїнське фотокіноуправління (ВУФКУ), де творили Лесь Козацький та інші.

ОСВІТА ДЛЯ ДОРОСЛИХ

Студентка

Все більше українців після 40 років війни кризових моментів чи особистих трагедій звертаються до освіти і опановують нові спеціальності. Як це стало можливим завдяки війні? Після 40 — це не лише шанс, а й обов'язок.

Мрія про освіту після фронту

— Знаєте, мрії мають властивість збуватися. Іноді не одразу, іноді не так, як ми плануємо, але вони збуваються, — впевнений ветеран російсько-української війни Євген Ібрагімов.

З нашим героєм ми зустрілися випадково, в прийомній комісії ОНУ імені Мечникова. Спокійний чоловік з великою внутрішньою силою.

— Я колись хотів вступити на юрфак. Не вийшло. Пішов в економічну сферу, відучився два курси, і кинув. Мрія залишилася, — розповідає Євген. — Я тоді ще казав собі: «От у 40 вийду на пенсію». І вийшов. Служити в ДШВ — і служив. А потім почав з ветеранами. І тут мене, чесно кажучи, не вдарило: скільки ж потрібно юристів, просто так, безкоштовно, допомагати ветеранам і їхнім родинам. Система безоплатної праці є, але вона не така, як має бути. Люди не відчули уваги, а не просто формальне ставлення.

І тоді Євген зрозумів: життя не закінчується, треба діяти. Чому б не здійснити мрію не стати юристом? Тим паче для того, щоб своїх, допомагати ветеранам і їхнім близьким. — І знаєте, що мене вразило найбільше? Ка. Її 11. Вона сказала: «Я теж хочу, як та, щоб допомагати ветеранам». Вона виросла в сиротинстві, бачила мої перепони, чула про чила побратимів. І ось — маленька, а вже встигла. Я думаю так: у мене ще є сили на це. І не хочу просто проживати їх. Хочу щось корисне. Тому й вступив у Мечникова. Я думаю, що це найкращий початок, на перший курс юридичного факультету. Нарешті — моя давня мрія ожила.

Нова освіта, щоб рятувати

Ще одна доросла студентка, Лариса, перший рік після загибелі чоловіка в армії. Вона не пам'ятає.

— Я жила «на автоматі». Вранці будила дітей, готувала сніданок, йшла на роботу — порожнеча. Вдома було так тихо, що вночі. І я плакала. Щоночі, — розповідає жінка.

Море дивилось в об'єктив: народження легендарного фільму

Однією з найвпливовіших картин, яку називають однією з найвпливовіших над фільмом розпочали наприкінці березня 1905 року в Одесі, коли саме море, місто і кораблі для знакової картини світового кіно.

Олександр Довженко, Георгій Стабовий.

Петро Манеліс, засновник музею-кав'ярні «Стара Одеса», часто говорить, що історія одеського кіно — це не лише про фільми, а про саму атмосферу міста:

— Тут, на Французькому бульварі, зароджувалося українське кіно. Тут пахло морем, світлом і кавою, а в павільйонах народжувалися емоції. Саме Одеса навчила кіно говорити людською мовою, мовою серця.

А серед перших зірок одеського кіно сяяла Віра Холодна (Левченко) — легендарна акторка німого кіно, яку називали «королевою екрану». Саме в Одесі вона знімалася у перших фільмах, тут її влізнавали на вулицях, а кінозали збирали аншлаги.

Історія фільму, історія корабля...

Та історія фільму неможлива без історії самого корабля. «Князь Потьомкін-Таврійський», спущений на воду 1900 року в Миколаєві, увій-

шов в історію як корабель, на якому розгорнулася подія літа 1905 року. Згодом він змінював імена — «Пантелеймон», «Борець за свободу», — переходив від флоту до флоту, поки **1923 року не був розібраний на метал.** Але його історія залишилася у хвилях Чорного моря — як спогад і легенда.

Про ті події і про Одесу того часу нагадують експонати музею-кав'ярні «Стара Одеса». Тут зберігається примірник часопису «Нива» 1905 року, де описані ті самі дні, названі тоді просто бунтом. У залах музею можна побачити картину Петра Коновського з артистками ВУФКУ, відчуті атмосферу старого кіно і роздивитися, як виглядали знамениті сходи ще до того, як стали Потьомкінськими.

— Це не просто експонати, — каже Петро Манеліс. — Це дотик до самої історії Одеси. Тут оживають і ті, хто творив кіно, і ті, хто в ньому жив. У кожній речі — частинка часу, який пахне морем і кіноплівкою.

Коли ми сьогодні дивимося кадри старого фільму чи піднімаємося Потьомкінськими сходами, то бачимо не лише кіно — ми бачимо Одесу, яка вміла бути вільною, талановитою і справжньою — символом людської гідності, сили і морського серця міста, яке ніколи не мовчить навіть у шторм.

Марія КОТОВА. Фото авторки

Діти 40+ як в Одесі ветерани та вдови знаходять новий сенс життя у стінах університетів

...ють здобувати нові знання та професії. Під впливом війни, х переоцінок цінностей вони вступають до університетів, аби змінити своє життя і знайти нові перспективи. Дяки державним ваучерам на навчання і чому освіта необхідність, розповідають самі студенти та психологи.

Онту

...атися. ...мо, ...- ...її чоловік загинув в перші ж дні повномасштабного вторгнення в районі Маріуполя. А через кілька тижнів війна забрала й дім — снаряд майже повністю зруйнував будинок у передмісті.

— Це був момент, коли я подумала: все, життя закінчилося. Навіть дихати було важко. Нове місто, чужі люди...

Рятівним стало знайомство з психологом у центрі допомоги для родин військових.

— Він сказав мені просту річ: «Ви маєте право жити. І маєте право знайти себе знову». І тоді я вперше за довгий час відчула, що мене хтось бачить, що я ще існую.

Саме тоді в Ларисі зародилася думка: а що, якби я сама могла підтримувати інших?

— Я знала, що не зможу повернути чоловіка. Але можу стати тим плечем, якого так бракує людям у біді. І це стало для мене сенсом.

У 2024 році Лариса дізналася про програму ваучерів на навчання в межах ініціативи «Робота без бар'єрів». Вона отримала ваучер на суму понад 30 тисяч гривень і вступила на магістратуру за спеціальністю «Психологія».

— Мені було страшно. Я думала: може, запізно починати нове життя у 40 років? Чи вистачить сил? Але коли держава дала мені шанс, я сприйняла це як знак: ти маєш право йти далі.

Сьогодні Лариса слухає лекції з психології травми, пише конспекти і паралельно працює з волонтерськими організаціями, які допомагають переселенцям та військовим.

— Мій біль нікуди не зник. Але тепер я знаю: його можна перетворити на силу. І якщо я зможу врятувати бодай одну людину від відчаю — значить, це нове життя має сенс.

Як отримати ваучер на освіту у вишах Одеси?

Звісно, до рішучих кроків більшість людей підштовхнула війна. Втрачаючи життя, яке будувалося роками, дім, роботу, навіть рідні міста, ми підсвідомо починаємо шукати вихід. Велику роль у цьому відіграла і програма, запроваджена в Україні у 2023 році. Мова йде про **ваучер розміром 30 тисяч**

гривень, який можуть використати ветерани війни, УБД, ВПО через Центр зайнятості. Програма охоплює здобуття нового фаху чи підвищення кваліфікації. Це можливість опанувати нову професію, яка затребувана на ринку праці, або підвищити кваліфікацію. **Серед найпопулярніших професій та спеціальностей, за якими навчаються, використовуючи ваучер:**

медсестра, кухар, соціальний робітник, водій, психолог.

Хто може отримати ваучер?

Отримати ваучер можуть окремі категорії громадян, які мають професійно-технічну чи вищу освіту, не зареєстровані у службі зайнятості як безробітні та не проходили навчання за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття протягом останніх трьох років. **Зокрема, це:**

- люди віком старше 45 років, які мають страховий стаж понад 15 років;
- ветерани, учасники бойових дій;
- внутрішньо переміщені особи;
- люди з інвалідністю;
- люди, що отримали поранення внаслідок військової агресії або пройшли полон.

Загалом у 2024 році понад 23 тисячі українців отримали таку державну допомогу. З початку 2025 року — вже понад 13 тисяч.

Чому людина йде вчитися у зрілому віці: думка психолога

У професійній психології бажання отримати освіту у зрілому віці пояснюється концепціями **життєвих циклів розвитку** (Ерік Еріксон, Деніел Левінсон): після 40 років людина входить у стадію, коли ключовим завданням стає передати досвід і знайти нові сенси, а зміна освіти допомагає пройти цей етап більш гармонійно.

КРИЗА СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ТА ПЕРЕОЦІНКА ЦІННОСТЕЙ

Близько 40–45 років у багатьох людей настає період так званої «серединної кризи». Вона проявляється в переосмисленні власних досягнень і запитанні: а чи тим я займаюся в житті? Часто виникає потреба змінити професійну сферу або додати нових сенсів у роботу. Друга чи третя освіта стає інструментом для цього.

ПОТРЕБА В САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

За ієрархією потреб Маслоу, після задоволення

базових і соціальних запитів актуалізується потреба у творчості, розвитку, реалізації потенціалу. Освіта після 40 — це спосіб реалізувати себе у сфері, яка завжди приваблювала, але раніше була «непрактичною» чи недосяжною.

ЗМІНА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Психологи відзначають, що професійна ідентичність не є сталою. Вона може змінюватися залежно від зовнішніх умов (криза на ринку праці, нові технології) чи внутрішніх змін (вигорання, інтереси). Друга освіта дозволяє людині створити «нове професійне Я».

БОРІТЬБА З ВИГОРАННЯМ

Після багатьох років у одній сфері часто виникає емоційне виснаження. Навчання дає «свіже повітря» — нові знання, контакти, перспективи. Це працює як психологічна терапія від монотонності та рутини.

ПОТРЕБА У КОНТРОЛІ ТА БЕЗПЕЦІ

Зміни в економіці та технологіях роблять окремі професії менш затребуваними. Люди після 40 йдуть вчитися, щоб здобути «запасний аеродром» — нову спеціальність, яка гарантує стабільність у майбутньому.

ПРИКЛАД ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДШИХ ПОКОЛІНЬ

Батьки часто хочуть показати дітям, що навчання — це цінність. Психологічно це зміцнює внутрішню самооцінку: «Я вчуся не тільки для себе, а й як приклад для інших».

Олена КУДРЯШОВА

Хто святкує іменини цілих вісім днів?

або Як Балта відзначила своє 499-річчя

Спорт і драйв дали старт святкуванню

За доброю традицією, святкування затягується на тиждень, а то й більше. Ось і нинішнє свято — 499-та річниця Балти та десятиріччя Балтської ОТГ — тривало вісім днів.

Першим стартував патріотичний автопробіг. **Це був другий автопробіг, який відбувся під час війни і зумів об'єднати цілі покоління балтян — людей різних літ і різних професій.** Колона пройшла знаковими вулицями міста, біля пам'ятників учасникам війни в Афганістані, ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС, жертвам Голокосту, воїнам-визволителям Другої світової війни, Алеї Слави полеглих у російсько-українській війні.

Освідченням в любові Балті стала і перемога балтських волейболісток у двобої з командою «Полісся — Житомирська Політехніка-ОШВСМ». З рахунком 3:1 СК «Балта» обіграла суперниці у першій грі суперліги чемпіонату України.

До музею йшли з подарунками

Балтський історичний музей на іменини міста презентував мистецьку виставку «Балта — місто, освячене вічністю». У виставковій залі — 140 полотен, подарованих музею художниками — учасниками пленерів різних років.

Митці зуміли закарбувати історичні миті міста, які сьогодні розповідають про життя і розвиток Балти. Наприклад, про колишніх власників цих земель — князів Любомирських — розповідають їхні речі та фотографії, а вироби ремісників свідчать про розвиток тут різних ремесел.

— Ми з великим задоволенням насолоджувалися світлицею, оберегами, портретною

галереєю, яка розповідає про видатних земляків, картинами, які відкривають знакові місця і близькі серцю куточки нашого міста, — поділилася враженнями голова громадської організації ветеранів Балтщини Марія Меланич-Лопатюк.

У свою чергу, гурт ветеранів, як і годиться на іменини, прийшов із подарунками, вручивши музею подяку за вагомий внесок у розвиток культурної спадщини громади. Також — збірку поезій з авторськими побажаннями поета Олександра Клубука. Свої авторські картини, створені із вовни, передала музею майстриня Таміла Оцабрика. Можливо, ці твори стануть початком персональної виставки ще однієї творчої особистості міста.

Місце Надії

Як надія, як спомин стало відкриття у самому серці міста Місця Надії. Надії на пам'ять та на повернення земляків, які зникли безвісти чи знаходяться у полоні. Майже **поруч з Алеєю Слави постала інсталяція з портретами тих, на кого чекають родини та вся балтська спільнота.**

Місце Надії з'явилося у переддень Дня міста за ініціативи міського голови Сергія Мазура.

У відкритті інсталяції взяли участь представники влади громади, батьки, дружини, діти полонених та зниклих безвісти.

— Для мене — це не просто пам'ятний знак. Це про наших хлопців і дівчат, які сьогодні боронять Україну, але ще не повернулися додому, про родини, які щодня чекають, тримаються, вірять і не втрачають сили серця. Тут кожен портрет говорить про чекання і біль, про віру і надію, яка не дозволяє нам всім опустити руки, — наголосив міський голова Сергій Мазур.

Захід став спільною молитвою всієї громади за тих, хто досі не повернувся додому.

— Місце Надії у Балті — це знак любові, пам'яті й віри в те, що наші зниклі й полонені земляки знову ступлять на рідні вулиці, знову обіймуть тих, хто на них чекає, — переконані балтяни.

Наразі зниклих безвісти земляків та тих, хто в полоні, понад 80 чоловік.

У Балтському костелі Святого Станіслава в цей день звучала органна музика.

Храм не міг вмістити всіх вірян і мирян. Люди навіть стояли у дворі божниці, зачаровані музикою, що звучала з-під склепіння костелу, який вже давно став ще одним культурним центром Балтщини.

— Це неймовірні відчуття. Спів органу — короля музичних інструментів — ніби проникає до глибини серця, і приходить очищення, — поділилася враженнями балтянка Ольга Черненко.

Місто моє — це не лише історія, а й душа

Ще однією яскравою сторінкою палітри святкових заходів став літературний вечір, влаштований Балтською публічною бібліотекою. **Людей, закоханих у своє місто, у слово, у пісню, не зупинив осінній дощ, який не переставав заливати місто.**

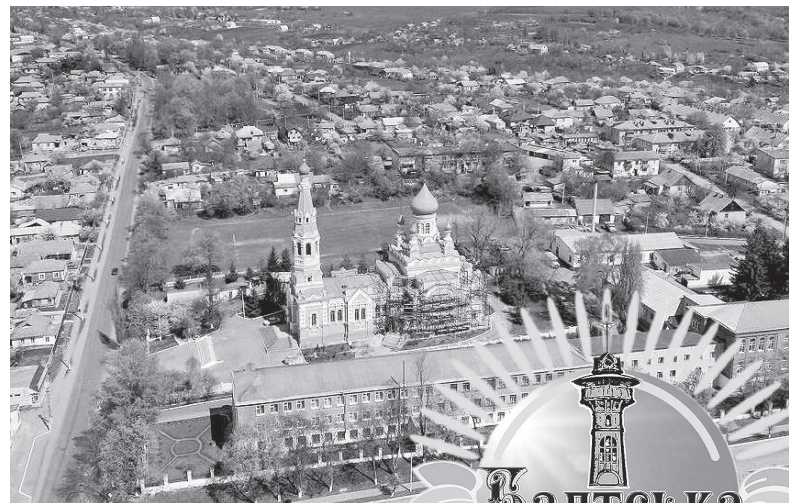
Винагородою їм за сміливість став майже домашній затишок з чаєм, квітами, мерехтінням свічок і світлою аурою.

У кожному виступі — гордість за рідну землю, біль за пережите, і разом з тим — віра у завтрашній день, у перемогу. На струнах любові лилися вірші, пісні та спогади — посвята рідному місту, його історії, його звитязному духу, волелюбній натурі та епохам.

— Слово набуло особливості сили сьогодні, під час війни, коли наш народ бореться за свою свободу. А літературний вечір нагадував про силу духовності. Наше місто — це не лише історія, події чи архітектура. Це — душа, яка живе в віках, у багатьох поколіннях балтян, — казали учасники заходу.

Подарунки від відомого дизайнера — балтським немовлятам

Доброю традицією у Балті стало вітання матусь, які подарували місту молоде поповнення саме на іменини. Цьогоріч спільноту Балтської громади

Нагороди для молоді

Почесне звання «Гордість громади» присвоєно Аріні Мазур — учениці дев'ятого класу Балтського ліцею №2, Даниїлу Пелішкову — учневі четвертого класу Балтського ліцею №1 — імені Олесе Гончара, Варварі Когут та Маргариті Табачник — вихованкам школи танцю та циркового мистецтва «Грация», Марії Харитоновій — учениці десятого класу Балтського ліцею №1 імені Олесе Гончара. Цінними подарунками нагороджено багато балтян, серед яких захисники країни.

Подяку Міністерства у справах ветеранів України вручено ветеранам російсько-української війни: Сергію Алексеєнку, Анатолію Грабовецькому, Андрію Дуднику, Володимирі Жиленку, Максиму Кучеренку, Олександру Маслігону, Максиму Насу, Андрію Спину, Олегу Сорочинському, Владиславу Тростянецькому.

Нагородження званням «Гордість громади».

поповнили дві здорові дівчинки. Ця новина підняла настрій жителям Балти, адже **у народі кажуть, що дівчатка народжуються — до миру. До того ж, одна з дівчат з'явилася на світ вагою понад п'ять кілограмів!**

Від імені громади та Балтського міського голови Сергія Мазура матусь привітала секретар Балтської міської ради Олена Фролова. Вона побажала батькам і новонародженим щастя та добра під мирним українським небом та вручила породіллям квіти та ексклюзивні набори постільної білизни для ліжок немовлят, які були виготовлені українським дизайнером Андреем Таном.

На ярмарку зібрали більше мільйона гривень

Восьмий день святкування розпочався мітингом на головній площі міста, під час якого було вшановано полеглих земляків у російсько-українській війні. Потім відбулось покладання квітів до меморіалу Слави.

Заклучним акордом стали святкові заходи у кінотеатрі

«Родина», які розпочалися хвилюючим мовчанням та вшануванням усіх, хто віддав життя за Україну.

З вітальним словом до присутніх звернулися міський голова Сергій Мазур та голова Подільської військової адміністрації Михайло Лазаренко.

Незважаючи на воєнний час, Балтська громада відкриває нові ініціативи, втілює нові проекти, про що розказав відеофільм.

Вагомим моментом свята став благодійний аукціон на підтримку ЗСУ. На торги були виставлені: вироби хендмейду, твори мистецтва, унікальні сувеніри, військові трофеї з передової, а також лоти для безпосередньої участі в бойових діях.

За попередніми підрахунками, зібрано понад мільйон двісті тисяч гривень. Крім того, зібрано кошти для дев'ятої окремої бригади безпілотних систем. Усі зібрані кошти передано на потреби українських захисників.

Докладніше про аукціон та інші збори читайте в наступних матеріалах.

Відвідувачі виставки в історичному музеї.

«Залізний кінь» — на постаменті, або Історія колгоспних тракторів Як на Одещині зберегли ретротехніку

Хліборобський труд в українців — у великій пошані, тож не дивно, що у 60-70-х роках минулого століття задля вшанування праці трактористів і комбайнерів їхніх застарілих «залізних коней» почали ставити на постаменти. Загалом на постаментах встановлено приблизно тисячу одиниць техніки і трохи більше тисячі експонується у музеях. Здебільшого це найпоширеніший радянський трактор «Універсал-2». На Одещині пам'ятки — трактори «Універсал-2» — є в Арцизі, Розквітному Березівського району, Окнах та Любашівці, що на Подільщині, тощо.

На параді — завжди попереду колони

Понад пів століття біля Любашівського ремонтно-тракторного підприємства (РТП) стоїть пам'ятник трактору «Універсал-2».

За спогадами колишнього керуючого РТП Семена Сологуба, єдиний «залізний ветеран» колгоспних нив відшукався лише у механізованій бригаді села Антонівка, дивом не потрапивши на металобрухт. І до свого постійного місця спочинку трактор добрався своїм ходом. Майстри відрегулювали агрегат та пофарбували його. Й **упродовж 20 років «Універсал-2» щороку знімали з постаменту для участі у радянських парадах.**

На радість дітворі ретротехніка весело гуркотіла по центральній вулиці Любашівки, жваво рухаючись попереду святкових колон.

Перші жінки-бригадирки Любашівщини

Зі створенням перших колгоспів селяни спершу вирощували врожаї за допомогою

кінного тягла або волів, а збіжжя сіяли вручну. Лише у 1932-му на полях з'явилися перші імпортовані «фордзони» та «інтери», і лише у 1934 році хліб почали збирати на вітчизняних комбайнах «Комунар».

У Ясеновому члени першого колективного товариства з обробки землі «Згода», заснованого 1925-го, придбали для спільного господарювання трактор «Фордзон». Гроші позичив односельця одноосібник Григорій Паровик.

1937-го одна з перших на Україні Любашівська машинно-тракторна станція перебралася у нові виробничі корпуси, а механізований парк нараховував 140 тракторів, здебільшого «Універсалів» та «ХТЗ». **Нарівні з чоловіками вправно керували новою технікою перші трактористки Любашівщини** Т. Бондаренко, Н. Дяченко, Є. Живора, А. Кравченко, Л. Калинчук, А. Хитрук, Є. Нечитайло. До речі, дві останні трудівниці після закінчення у 1938 році Березівської школи тракторних бригадирів навіть очолили колгоспні мехзагони.

Перший комбайн «Комунар» (1937 р.), фото В. Ліхошерстова.

Хто фотографував у селі на Любашівщині майже століття тому?

Літописцем Любашівщини по праву можна назвати фотолюбителя, колишнього директора початкової школи села Бокове Володимира Ліхошерстова.

На фотоплівці педагог карбував знаменні події, що відбувалися у селі Заплази Боківської сільської ради, його околиці, життя школи, побут селян та

сільськогосподарські роботи, починаючи ще з 1934 року.

Володимир Ліхошерстов був закоханий у техніку. Перший у селі мотоцикл «Красный

Октябрь» з'явився саме у нього, потім — автомобіль «Москвич», ще фотоапарат «ФЕД», а найбільшою його пристрастю були годинники та створення з них мініатюрних конструкцій.

Знімки фотолюбителя прикрашали не одне краєзнавче видання і прекрасно передають уявлення про той буремний час.

Фотограф зі своїм фотоапаратом часто бував на тракторній бригаді, фермі, організовував з колегами державні свята на подвір'ї школи.

На інших фотографіях — приїзди районного начальства, весняний розлив, оранка, сіяння, збирання врожаю першими комбайнами і молотба.

Наприклад, вже мало хто

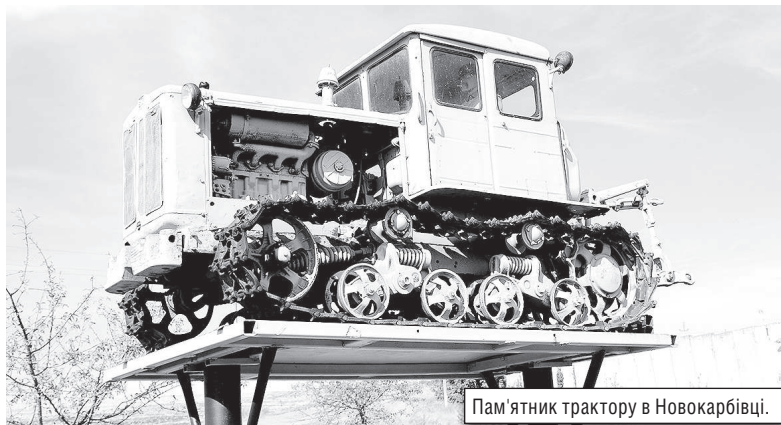
На тракторній бригаді села Заплази (1947 рік).

МЕЖИРІЧЧЯ

(між Дністром та Південним Бугом)

Любашівка Миколаївка Ширяєве Ананьїв
Захарівка Велика Михайлівка Саврань

ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ

Пам'ятник трактору в Новокарбівці.

Три ретротрактори в Україні — на ходу

З початком Другої світової війни селяни з ризиком для життя переховували свою техніку, а коли нацистів вигнали, то одразу поставили її в стрій.

Саме на такому «Універсалі-2» після визволення краю від німецько-румунських окупантів у 1944 році розпочав працювати в Любашівській МТС хлопчина із села Бокове Іван Шевченко. Ветеран розказував, що трактор був легким у керуванні.

Сьогодні в Україні є лише три «Універсали», яких ентузіасти відремонтували і які знову на ходу. Щоправда, якщо зняти з постаменту любашівський «Універсал», він також заведеться і поїде, як 90 літ тому.

І в кабіні — вусатий тракторист із цигаркою в зубах

З десяток літ тому на в'їзді до механізованої бригади фермерського господарства «Обрій», що у Новокарбівці, постав монумент легендарному гусеничному трактору ХТЗ Т-74.

Його очистили від іржі, пофарбували і висадили на триметровий постамент. Випущений наприкінці 70-х років минулого століття, тракторець не одне десятиліття бігав по новокарбівському чорноземі колективного господарства «Батьківщина», потім ще встиг добряче потрудитись на фермерських ланах.

Ця сільськогосподарська техніка ХХ століття випускалася на Харківському тракторному заводі з 1962 по 1984 рік. З конвеєра зійшов майже мільйон таких тракторів різних модифікацій.

Гусеничний трактор Т-74 був призначений для виконання основних сільськогосподарських робіт із суцільної обробки ґрунту і збирання врожаю з навісними, напівнавісними і причіпними машинами і знаряддями на підвищених швидкостях. Використовувався на дорожніх, меліоративних, будівельних й інших роботах у сільському господарстві, а також при перевезенні важких вантажів по бездоріжжю.

Керівник агропідприємства «Обрій» Віктор Мазуренко, пригадуючи роки юності, розповів, що працювати на цій техніці було важко, але вона була надійною. **Ці трактори служили добре, майже не глушилися і були гордістю кожного працюючого на них механізатора.** «Вийшовши на пенсію», трактор Т-74 припадав пилом та іржавів. Проте аграрій не здав техніку на металобрухт, а вирішив подарувати трактору друге життя.

Якщо пильніше придивитися, то в кабіні можна побачити ще й манекен вусатого тракториста з цигаркою в зубах. Це постає знаменитого механізатора Павла Лозана, який чимало літ трудився в Любашівській дорожньо-експлуатаційній дільниці, а з переїздом у Новокарбівку — трактористом в «Обрії». Трударя вже немає на білому світі, але пам'ять про його трудову звитяжність закарбована у цьому монументі.

— Трактора-трудягу хотілося увіковічити, щоб молоде покоління знало, на якій техніці й у яких умовах працювали їхні діди-прадіди. Це історія, і її не можна перекреслити. А трактор хай символізує добро і хліб, а ще мир, якого нам сьогодні так бракує, — додав Віктор Мазуренко. — І цей пам'ятник нехай нагадує про людей, усіх наших ветеранів, які створювали добробут на селі.

Дитячі забави.

— Катання дітей на 1-ше Травня 1937 р. — с. Заплази.

й пам'ятає у селі пастуха діда Овсія Ярмурського, якого сфотографував Володимир Іва-

нович у 1946-му, не забувши приписати, що той виготовляє смачнючу бринзу.

20'10 • ПН		«ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ»		12 стор.
1+1 УКРАЇНА		20 — 26 жовтня		
06.30 Сніданок з 1+1	09.00 Т/с «Усі жінки - відьми»	11.20, 17.40 Королі-вбивці		19.10 Загублені міста, виявлені Альбертом Ліном: Розквіт хананевів
10.30, 03.50 Одруження наосліп	10.50, 00.00 Т/с «Що не так з секретаркою Кім?»	12.25, 18.40, 00.55, 04.00 Друга світова війна		20.05 Загублені скарби Аравії: Загублені скарби Аравії: Набатейське царство
12.20 Т/с «Центральна лікарня»	13.10 Х/ф «Дракон Піта»	13.30, 19.50, 03.05 Лінії фронту		22.00, 00.40 Загублені скарби Єгипту: Аромат Клеопатри
14.10 Х/ф «Фарба, ножиці та вбивство»	15.00 Х/ф «Король Артур»	20.55 Розкриті досьє Ватикану		22.45 Втрачений світ Майя: Втрачений світ Майя
16.00, 17.00 Х/ф «Мадемуазель Голмс»	17.15 Х/ф «Маленькі жінки»	22.00, 04.50 Титани Холодної війни		03.25 Осушити океан: Таємниці Нью-Йорка
18.00, 19.00, 20.00, 21.00 Х/ф «Реванш»	19.40 Х/ф «Абатство Даунтон»	23.05, 05.40 Імператор: зліт та падіння династії		04.20 Помилки будівництва: Потоплючий мегаполіс
22.00, 23.10, 00.10, 01.05 Т/с «Агентство»	22.00, 23.00 Т/с «Встигнути до 30»	ZOOM		DISCOVERY CHANNEL
02.00 Говорить вся країна	01.10 Т/с «СидОренки - Сидоренки»	06.00 «Страх у твоєму домі»		06.00 Махінатори: Lamborghini Uraco
05.25 Життя відомих людей	02.05 Т/с «Батько рулить»	07.40 Випадковий свідок. Катастрофи		07.00 Махінатори: Subaru Impreza WRX
СТБ	02.55, 03.20 Вечірка	08.30, 01.20 «Судові справи»		08.00 Як це влаштовано? Кутові шліфувальні машини, лотки для ягід
03.45, 23.50 Т/с «Агенти справедливості»	03.45 Він готує, вона керує	11.00, 05.00 «Речовий доказ»		08.30, 18.00 Як це зроблено?
08.05 Зважени та щасливі	05.20 Ближче до зірок	12.10, 19.30 «Речдок»		09.00 Мисливці за старовиною: Сільське життя
12.05 Т/с «Сліпа»	5 КАНАЛ	16.20 «Легенди карного розшуку»		10.00 Великий конкурс антикварів: Настінний декор / Меблі в японському стилі
17.10 Т/с «Слід»	06.00, 14.40, 03.35, 04.30 Гра долі	18.00 Т/с «Захоплення»		11.00 Ремонт ферми: Англійський шарм
18.55 Супермама	07.05, 00.00, 00.50, 01.40 Д/ф	23.00 «Реальне ФБР»		12.00 Махінатори: Кобра
20.00 Т/с «К.О.Д.»	08.00, 23.00 Час новин.	00.20, 04.00 «Таємниці світу»		13.00, 14.00, 15.00 Війни за молюсків
21.55 Т/с «Черговий лікар»	08.40 Підсумки дня	02.10 «Театр бойових дій. Прихисток»		16.00 Голі та налякані: Боротьба зі стихією
02.05 Т/с «Історія одного злочину»	08.40 Серед нас	02.50 «Правда життя»		17.00 Супермеханік Ент Енстед: Прокінься і пий
ІSTV 2	09.00 Хвилина мовчання	NATIONAL GEOGRAPHIC		17.30 Супермеханік Ент Енстед: Фініша пряма
03.00 Т/с «Відділ 44»	09.01, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 21.00 Час новин	06.05, 06.30, 05.05 Наукові дурниці:		18.30 Як це влаштовано? Нержавіюча сталь/ Футбольні шоломи/ Гумові фігурки/Лабораторний посуд
04.40, 05.15 Антизомбі	09.30, 10.15, 11.15, 12.35, 13.20, 14.15, 15.30, 16.15, 17.20, 18.20, 19.40 Марафон «Незламна країна»	06.05, 06.30, 05.05 Наукові дурниці:		19.00 Швидкі та гучні: Проблеми у «Гелаксі»
05.10 Служба розшуку дітей	10.00, 10.50, 17.20, 18.10 Т/с «Мисливці за реліквіями»	07.00 Все про руйнування: Аварія		20.00 Ед Стаффорд: гра на виліт: Ед проти Джоша Джеймса
06.00, 07.55, 00.10, 02.45 Громадянська оборона	11.40, 19.00, 22.20 Камон з Узол і Манько	07.50 Все про руйнування: Морські катастрофи		21.00, 02.00 Голі та налякані: Апокаліпсис: Руїни та колючки
07.00 Ранок у великому місті	13.00 Світ огляд з Машею Себовою	08.45, 01.35 Осушити океан: Останні уламки часів Другої світової війни		23.00 На краю Аляски
08.40, 20.00 Т/с «Дільничний з ДВРЗ»	14.00, 16.35 Орел і Решка. Дайджест	09.45, 02.30 Осушити океан: Чикаго		00.00 Реставратори
14.50, 16.55 Х/ф «Смертельна зброя»	16.00 Пригоди з Яною Метолькіною	10.45, 23.40 Загублені міста: Тикаль: Загублені міста: Тикаль		01.00 Брати Дизель
19.00 Прем'єра Хто хоче стати мільйонером?	21.00 Покутні. Разом по світу	11.40 Загублені міста, виявлені Альбертом Ліном: Воїни хмар		04.00 Махінатори: Chevrolet Corvette Stingray
21.50 Х/ф «Облівіон»	23.30 Хижі до їжі	12.35 Загублені міста, виявлені Альбертом Ліном: Королівство варварів		05.00 Мисливці за старовиною: класичні авто: Jaguar XJS та Renault
00.00 Звернення Президента України	НТН	13.30 Загублені міста, виявлені Альбертом Ліном: Реальне ФБР		
01.10 Т/с «Чак 4»	06.00, 17.30 «Речдок»	14.15, 18.10 Золото Юкона		
2+2	09.25, 01.05 Випадковий свідок	21.00, 00.50 Мис Карнейдж		
06.00 Шалені перегони	10.50, 23.30 Т/с «ФБР»	22.55 Ковбої крижаних вод		
07.50 Т/с «Містер і місіс Малишки»	12.25, 19.20 Т/с «Гаваї 5.0»	01.45 Австралійські далекобійники		
14.45 Х/ф «Командо»	14.00, 21.00 Т/с «NCIS»	03.30 Австралійські мисливці на лобстерів		
16.20, 01.30, 17.15 Загублений світ	16.30 «Речдок. Велика справа»	04.20 Реальні далекобійники		
18.20, 23.30 Т/с «Перевізники»	02.10 «Речовий доказ»	05.15 Реальні далекобійники		
20.10 Х/ф «Гри кунг-фу»	03.10 Правда життя. Професійні байки	VIASAT HISTORY		
22.00 Т/с «Чорний список-5»	04.00 «Таємниці світу»	06.00, 07.25 Заборонена історія		
04.45 Джедаї		07.00, 09.25, 09.55, 15.40, 16.10, 00.00, 00.30 Родові прокляття		
ТЕТ		08.20, 14.35, 02.00 Друга світова - битви за Європу		
06.00 Панянка-селянка		10.20, 16.40 Рамзес: великий Фараон: понад пірамід		
07.00 Богиня шопінгу. Битва блондінок				

21'10 • ВТ

1+1 УКРАЇНА 06.30 Сніданок з 1+1 10.30, 03.55 Одруження наосліп 12.10 Т/с «Центральна лікарня» 15.00, 16.00, 17.00 Х/ф «Мадемуазель Голмс» 18.00, 19.00, 20.00, 21.00 Х/ф «Реванш» 22.00, 22.55, 23.55, 01.00 Т/с «Агентство» 01.55 Говорить вся країна 05.30 Життя відомих людей	12.20 Т/с «Встигнути до 30» 01.10 Т/с «СидОренки - Сидоренки» 02.10 Т/с «Батько рулить» 03.00 Вечірка 04.40 Він готує, вона керує 5 КАНАЛ 06.00, 14.40, 03.35, 04.30 Гра долі 07.05, 00.00, 00.50, 01.40 Д/ф 08.00, 23.00 Час новин. 08.40 Підсумки дня 08.30 Серед нас 09.00 Хвилина мовчання 09.01, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 21.00 Час новин 09.30, 10.15, 11.15, 12.35, 13.20, 14.15, 15.30, 16.15, 17.20, 18.20, 19.40 Марафон «Незламна країна» 20.00 Рандеву 21.45 Український свідок 22.45 Новини ВВС 23.45 Історія для дорослих	13.25 Х/ф «Кобра» 15.10 Х/ф «Чорна пантера» 18.00, 19.00 Т/с «Любов, як вона є» 20.00 Хто знає? 21.00 Х років до нашої ери 23.00, 00.10 Х/ф «Вихід» 00.00 Звернення Президента 01.45 Аферисти в сітях ЕСПРЕСО TV 00.00 СвітОгляд з Євгеном Магдою 00.50, 13.00, 20.00, 21.15 Вердикт з Сергієм Руденком 02.15, 18.15 Великий ефір Василя Зими 04.00 Студія Захід з Антоном Борковським 05.00 Суботній політклуб 07.00, 08.00, 10.00, 11.00, 12.00, 16.00, 17.00, 18.00 НОВИНИ 07.10, 08.10, 09.01, 10.10 Інформаційний марафон 09.00 Хвилина мовчання 11.10, 16.10, 17.10, 22.00 Коментар з Антоном Борковським 12.30 Розмовна студія 15.00 Європейці з Лесею Вакулюк 21.00 BBC News Україна 23.00 Свобода Live	00.00, 05.00 Хі та Ха 01.50 М/с «Гав Гав Гав» 02.20 Зірки Малюки 03.00 Веселі саморобки МЕГА 06.00 Шість соток 07.50 Удачний проект 09.15, 01.20 Правда життя 10.20 Містична Україна 11.15 Скептик 12.40, 16.05 Таємниці світу 12.50 Містичні історії 17.25 Там, де нас нема 17.50 Неприборкана Коста-Рика 19.50 Тварини-бійці 21.50 Вжити на краю землі 23.40 Королі Франції 02.50 Останній день диктатора ENTER-ФІЛЬМ 06.00 Спеціальні репортажі Валерії Мікульської 06.30, 02.30 Україна вражає 07.20, 16.00 Т/с «Мафіоза» 09.00, 00.30 Корисні поради 09.30 Телемагазин 12.30, 00.00 Зіркові долі 13.00, 19.00 Т/с «Комісар Рекс» 17.50, 23.00 Скептик 18.10, 22.00 «Таємниці світу» 01.00 Квадратний метр 02.00 Україна: забута історія 03.00 Єдині новини FILM.UA DRAMA 06.00, 06.10, 07.00, 07.50, 16.45, 17.35, 18.30 Т/с «Пошта» 08.45, 09.40, 10.40, 19.20, 20.20, 21.20 Т/с «Жіночі секрети» 11.35, 12.25, 13.20, 22.15, 23.05, 00.00 «Страх у твоєму домі» 14.10, 15.00, 15.55, 00.45, 01.35, 02.20 Т/с «Гре-чанка» 03.05, 03.50, 04.35, 05.20 Т/с «Не хочу тебе втрачати» БІГУДІ ТБ 06.00 Телемагазин 07.30, 04.30 Сімейні мелодрами 13.50, 22.40 Говорить Україна 18.00 Т/с «Заборонене кохання»	СОЛНЦЕ 06.00, 16.10, 05.15 Т/с «СіЕсАй» 06.45 Зв'яз 17.00 Т/с «Пані Фазилет і її доньки» 21.55 Т/с «Менталіст» 23.20 Т/с «Мислити як вбивця» 00.55 Т/с «Справа Дойлів» ПЛЮСПЛЮС 05.50, 02.45 Казка з татом 06.00, 11.00, 04.40 Корисні підказки 06.40 М/с «Світ чекає на відкриття» 06.50, 16.40, 22.15 М/с «Orri і Кукарачі» 07.15, 21.25 М/с «Губка Боб» 08.10, 17.30 М/с «Елвін і бурундуки» 09.20 М/с «Маленьке містечко» 10.10 М/с «Історія жителів Сильванії» 10.20, 19.15 М/с «Супер Крила» 11.10 М/с «Вулиця Сезам» 11.30, 19.40 М/с «Свинка Пеппа» 12.35 М/с «Краї бейбіс меджік тірс» 13.15 М/с «Бєбі Борн» 13.20 М/с «ЛОЛ» 13.25 М/с «Рейнбоу Хай» 13.30 М/с «Піратікс - світ пригод» 13.35 М/с «Дикі Скрічери» 14.00, 18.20 М/с «Смурфики» 14.25, 16.10, 18.45 М/с «Щенячий патруль» 14.50, 17.50 М/с «Ніндзяго» 15.20 М/с «Монстр-Хай» 15.45 М/с «Діностер» 17.05 М/с «Губка боб» 20.00 М/с «Блуї» 20.30 М/с «Леді Баг і Супер Кіт» 21.00 М/с «Тара Данкан» 00.00 Знімала мама 02.25 Світ чекає на відкриття БОЛТ 06.00, 06.50, 07.35, 08.20, 00.10, 01.00, 01.45 Т/с «Пошта» 09.15, 10.05, 10.55, 11.45, 20.50, 21.40, 22.25, 23.20 Т/с «Демони»	«Ніконов та КО» 19.25, 20.05 Т/с «Гаряча точка» XSPORT 06.00, 01.40 Бодібілдинг. Відкритий Кубок України WABBA 2025 г. 07.00 Таїландський бокс Муйей-Тай. Турнір на честьєроїв Артану - «Кубок Артану» 09.10, 10.55, 12.00 Телемагазин 10.40 Бокс 11.40 Змішані єдиноборства 17.45 Х/ф «Диво» 20.20 Баскетбол. Суперліга. Дніпро - Кривбас 22.00 Х/ф «Катастрофа» 23.40 Дюдо. Grand Prix.вадалахара 02.25 autocentre.ua. Ford Kuga 03.00 Інформаційний марафон VIASAT EXPLORER 06.10 Лісоруби 07.05 Австралійські ловці бугаїв 07.35, 08.35, 11.30, 12.30, 15.20, 16.15, 19.10, 20.05, 21.55, 23.55, 02.40 Австралійські золотощукачі 09.30 Мисливці за підземними скарбами 10.35 Масштабні інженерні помилки 13.25, 17.15 Мис Карнейдж 14.20, 18.10 Золото Юкона 21.00, 00.50 Крижаний улів 22.55 Ковбої крижаних вод 01.45 Австралійські далекобійники 03.30 Австралійські мисливці на лобстерів 04.20, 05.15 Реальні далекобійники VIASAT HISTORY 06.30, 07.05, 09.30, 10.00, 15.45, 16.10, 00.00, 00.30 Родові прокляття 07.30 Заборонена історія 08.25, 14.40, 02.00 Друга світова - битви за Європу 10.30, 16.40 Титани Холодної війни 11.35, 17.50 Імператор: зліт та падіння династії 12.30, 18.45, 01.00, 04.00 Друга світова війна	23.05, 05.45 Вікінги ZOOM 06.00 «Страх у твоєму домі» 07.40 Випадковий свідок. Катастрофи 08.30, 01.30 «Судові справи» 11.00, 05.00 «Речовий доказ» 12.10, 19.40 «Речдок» 16.20 «Легенди карного розшуку» 18.00 Т/с «Захоплення» 23.00 «Реальне ФБР» 00.20, 04.00 «Таємниці світу» 02.15 «Театр бойових дій. Залізна завіса для Чехова» 03.00 «Правда життя» NATIONAL GEOGRAPHIC 06.00 Наукові дурниці: 06.20 Авто-SOS: Peugeot 205 GTI 07.10 Авто-SOS: Subaru Impreza 08.05 Авто-SOS: Messerschmitt KR200 09.00 Осушити океан: Таємниці Нью-Йорка 10.00 Осушити океан: Підводні човни-вбивці 11.00 Нацисти на Нюрнберзькому процесі: Забуті свідочки 11.55 Втрачені кораблі Другої світової війни: Авіаносець Хорнет: удар у відповідь Америки 12.50 Втрачені кораблі Другої світової війни: Крейсер Джунго: Брати зі зброї 13.45 Втрачені кораблі Другої світової війни: Протока Залізне дно: цвинтар Тихого океану 14.40, 21.05 Найкращі льотчики: Нове покоління: Віч-на-віч 15.30 Розслідування авіакатастроф - спеціальний випуск: Смертельний пілотаж 16.30 Розслідування авіакатастроф: Локербі 17.30 Розслідування авіакатастроф: Тихий вбивця 18.30 Втрачені кораблі Другої світової війни: Титан Вранішнього сонця 19.20 Втрачені кораблі Другої світової війни: Есмінець Джонстон: найбільша втрата Америки	22.00, 00.50 Найкращі льотчики: Нове покоління: Останній шанс 22.55, 04.20 Служба безпеки аеропорту: Бразилія: Кокаїн на серці 23.50, 05.10 Служба безпеки аеропорту: Бразилія: Кокаїнова драма 01.45 У гонитві за НЛО: Брудні таємниці 02.35 У гонитві за НЛО: Інпланетні ковбої 03.30 У гонитві за НЛО: Викрадення в Аризоні DISCOVERY CHANNEL 06.00 Махінатори: Ford Popular 07.00 Махінатори: Ягуар Е-Туре 08.00 Як це влаштувано? Бритвенні картриджі, шоколадно-банановий кекс 08.30, 18.00 Як це зроблено? 09.00 Мисливці за старовиною: Війна в Корнуолі 10.00 Великий конкурс антикварів: Лікхо у Французькому стилі/ Стіл середини століття 11.00 Ремонт ферми: Ефектний вікторіанець 12.00 Махінатори: Jaguar Mark 13.00, 14.00 Європейські далекобійники 15.00, 15.30 Прикордонна служба: Іспанія 16.00 Голі та налякани: Легше сказати, чим зробити 17.00 Супермеханік Ент Енстед: Воно живе! 17.30 Супермеханік Ент Енстед: Побачення з Alfa Romeo 18.30 Як це влаштувано? Воєннегасники/Пончики/ Амортизатори 19.00 Швидкі та гучні 20.00, 02.00 Золотий копальня Фредді Доджа: Давне золото 21.00, 03.00 Шукачі опалів: Знову на коні 22.00 Швидкісні копії 23.00 На краю Аляски 00.00 Реставратори 01.00 Брати Дизель 04.00 Махінатори: FSM Syrena 05.00 Мисливці за старовиною: класичні авто
--	--	---	---	---	---	---	---

22'10 • ср

1+1 УКРАЇНА
06.30 Сніданок з 1+1
10.30, 03.55 Одруження наосліп
12.10 Т/с «Центральна лікарня»
15.00, 16.00, 17.00 Х/ф «Мадмуазель Голмс»
18.00, 19.00, 20.00, 21.00 Х/ф «Реванш»
22.00, 23.05, 00.00, 00.55 Т/с «Агентство»
01.55 Говорить вся країна
05.30 Життя відомих людей
СТБ
03.20, 10.00, 02.15 Т/с «Історія одного злочину»
07.30 Т/с «Мислити як злочинець»
13.25 Т/с «Сліпа»
17.10 Т/с «Слід»
18.50 Супермама
20.00 Т/с «К.О.Д.»
21.45 Т/с «Черговий лікар»
23.40 Т/с «Агенти справедливості»
01.35 Т/с «Хід прокурора»
ICTV 2
03.00 Антизомбі
03.30 Т/с «Відділ 44»
05.00 Служба розшуку дітей
05.10, 07.55, 02.25 Громадянська оборона
07.00 Ранок у великому місті
09.00, 19.00 Т/с «Дільничний з ДВРЗ»
15.05 Х/ф «Сереніті»
17.20 Х/ф «Примарний патруль»
21.40, 00.10 Х/ф «Інтерстеллар»
00.00 Звернення Президента України
00.55 Т/с «Чак 4»
2+2
06.00, 04.35 Джедаї
07.05 Т/с «Кістки»
08.45 Т/с «Касл»
11.10, 01.30 Загублений світ
15.50 Х/ф «Люди Ікс»
18.20, 23.30 Т/с «Перевізник-2»
20.10 Х/ф «Кодекс злодія»
22.00 Т/с «Чорний список-5»
ТЕТ
06.00 Панянка-селянка
07.00, 03.50 Богиня шопінгу. Битва блондинок

НОВИЙ КАНАЛ
03.25 Знають навіть діти
03.45, 02.45 Розкажи історію
04.30 Екси
06.00 Т/с «Мерлін»
08.45 Орел і Решка. Земляни
11.25 Х/ф «Три королі»
13.45 Х/ф «Хлопці зі стовлами»
15.55 Х/ф «Сльози сонця»
18.00, 19.00 Т/с «Любов, як вона є»
20.00 Поле
21.00 Х/ф «Робін Гуд»
23.40, 00.10 Х/ф «Бен-Гур»
00.00 Звернення Президента
02.00 Служба розшуку дітей
02.05 Аферисти в сітях
ЕСПРЕСО TV
00.00, 18.15 Великий ефір
Василя Зими
01.45, 05.00, 13.10, 20.00, 21.15 Вердикт з Сергієм Руденком
03.30, 16.10, 17.10, 22.00 Коментар з Антоном Борковським
04.00 СвітОгляд з Євгеном Магдою
04.40 Близько політики, близько світу
07.00, 08.00, 10.00, 11.00, 12.00, 16.00, 17.00, 18.00 НОВИНИ
07.10, 08.10, 09.01, 10.10 Інформаційний марафон
09.00 Хвилина мовчання
11.10 Хроніки інформаційної війни
11.45 Актуальні сюжети
12.30 Розмовна студія
15.00 Євроінтеграція з Юрієм Фізером
21.00 ВВС Україна
23.00 Свобода Live
ПІКСЕЛЬ
06.00, 13.00, 22.30, 04.00 М/с «Баранчик Шон»
06.30, 02.40 TiBi Абетка
07.00 Зірки-Малюки
07.30 Майстерні Бібі
08.30, 15.00, 18.30, 00.50 М/с «Хорообрі зайці»
09.05 Здорове харчування
09.20, 14.35, 23.30 Кумедні
10.00, 18.00, 21.30 М/с «Тобот»
10.30, 17.30, 22.00 М/с «Бей-блейд Х»
11.00, 17.00, 20.30 М/с «Супергерой Коді»
11.30, 15.30, 19.00 М/с «Робокар Полі»
12.00, 16.30, 20.00 М/с «Бджілка Мая»

12.30, 16.00, 19.30 М/с «Віспер»
13.30 Online-садок НУМО (UNICEF)
14.00, 01.20, 03.30 М/с «Майстерня Бібі»
14.30 М/с «Іскорки суперсил»
21.00 М/с «Космічний старт»
00.00, 05.00 Хі та Ха
01.50 М/с «Гав Гав Гав»
02.20 Зірки Малюки
03.00 Веселі саморобки
МЕГА
06.00 Шість соток
07.50 Удачний проект
09.15, 01.20 Правда життя
10.20 Містична Україна
11.15 Скелтик
11.40, 16.05 Таємниці світу
12.50 Містичні історії
17.25 Там, де нас нема
17.50 Небезпечна Африка
19.50 Тварини-біійці
21.50 Вижити на краю землі
23.40 Королі Франції
02.50 Останній день диктатора
ENTER-ФІЛЬМ
06.00 Спеціальні репортажі
Валерії Мікульської
06.30, 02.30 Україна вражає
07.20, 16.00 Т/с «Мафіоза»
09.00, 00.30 Корисні поради
09.30 Телемагазин
12.30, 00.00 Зіркові долі
13.00, 19.00 Т/с «Комісар Рекс»
17.50, 23.00 Скелтик
18.10, 22.00 «Таємниці світу»
01.00 Квадратний метр
02.00 Україна: забута історія
03.00 Єдині новини
FILM.UA DRAMA
06.00, 06.20, 07.05, 08.00, 16.45, 17.35, 18.30 Т/с «Пошта»
08.50, 09.45, 10.45, 19.20, 20.20, 21.15 Т/с «Жіночі секрети»
11.45, 12.35, 13.25, 22.15, 23.05, 23.55 «Страх у твоєму домі»
14.15, 15.05, 15.55, 00.40, 01.30, 02.15 Т/с «Гречанка»
03.00, 03.45, 04.30, 05.20 Т/с «Пташка в клітці»
БІГУДІ 16
06.00 Телемагазин
07.30, 04.30 Сімейні мелодрами
13.50, 22.40 Говорить Україна
18.00 Т/с «Заборонене кохання»

20.00 Т/с «Червоні бутони»
00.40 Т/с «Щоденники темного»
02.10 Т/с «Хостел»
СОЛНЦЕ
06.00, 16.10, 05.15 Т/с «СієСай»
06.45 Зх4.
17.00 Т/с «Пані Фазилет і її доньки»
21.55 Т/с «Менталіст»
23.20 Т/с «Мислити як вбивця»
00.55 Т/с «Справа Дойлів»
ПЛЮСПЛЮС
05.50, 02.45 Казка з татом
06.00, 11.00, 04.40 Корисні підказки
06.40 М/с «Світ чекає на відкриття»
06.50, 16.40, 22.15 М/с «Оггі і Кукарачі»
07.15, 21.25 М/с «Губка Боб»
08.10, 17.30 М/с «Елвін і бурундуки»
09.20 М/с «Маленьке містечко»
10.10 М/с «Історія жителів Сильванії»
10.20, 19.15 М/с «Супер Крила»
11.10 М/с «Вулиця Сезам»
11.30, 19.40 М/с «Свинка Пеппа»
12.35 М/с «Край бейбіс меджік тірс»
13.15 М/с «Бебі Борн»
13.20 М/с «ЛОЛ»
13.25 М/с «Рейнбоу Хай»
13.30 М/с «Піратікс - світ пригод»
13.35 М/с «Дикі Скрічери»
14.00, 18.20 М/с «Смурфики»
14.25, 16.10, 18.45 М/с «Щенячий патруль»
14.50, 17.50 М/с «Ніндзяго»
15.20 М/с «Монстр-Хай»
15.45 М/с «Діностер»
17.05 М/с «Губка боб»
20.00 М/с «Блуї»
20.30 М/с «Леді Баг і Супер Кіт»
21.00 М/с «Тара Данкан»
00.00 Знімала мама
02.25 Світ чекає на відкриття
БОЛТ
06.00, 06.45, 07.35, 08.20, 00.15, 01.00, 01.50, 02.40 Т/с «Пошта»
09.10, 10.00, 10.50, 11.45, 20.50, 21.45, 22.30, 23.25 Т/с «Демони»

12.35, 13.30, 14.25, 15.20, 03.25, 04.20, 05.10 Т/с «Маєстро»
16.15, 17.00, 17.50, 18.40 Т/с «Ніконов та КО»
19.25, 20.10 Т/с «Гаряча точка»
XSPORT
06.00, 01.20 Бодібілдинг. Відкритий Кубок України WABBA 2025 г.
07.00 autocentre.ua. Peugeot e- 2008 г.
07.30, 23.40 Баскетбол. Суперліга. Дніпро - Кривбас
09.10, 10.55, 12.00 Телемагазин
10.40 Бокс
11.40 Змішані єдиноборства
17.45 Х/ф «Катастрофа»
19.25 Змішані єдиноборства. FCFC 14. WORLD CHAMPION TITLE
22.00 Х/ф «Гравці»
02.20 autocentre.ua. Volvo V50
03.00 Інформаційний марафон
VIASAT EXPLORER
06.10 Лісоруби
07.10 Австралійські ловці бугаїв
07.40, 08.40, 11.35, 12.35, 15.20, 16.20, 19.05, 20.00, 22.05, 00.00, 02.50 Австралійські золотошукачі
09.35 Мисливці за підземними скарбами
10.35 Масштабні інженерні помилки
13.30, 17.15 Крижаний улов
14.25, 18.10 Золото Юкона
21.00, 00.55 Велика китайська стіна з Ешем Дайксом
23.00 Ковбої крижаних вод
02.00 Австралійські далекобійники
03.35 Австралійські мисливці на лобстерів
04.20 Реальні далекобійники
05.15 Реальні далекобійники
VIASAT HISTORY
06.30, 07.10, 09.35, 10.05, 15.50, 16.15, 00.10, 00.40 Родові прокляття
07.35 Заборонена історія
08.30, 14.40, 02.15 Друга світова - битви за Європу
10.35, 16.45 Королі-вбивці
11.35, 17.50 Вікінги
12.35, 18.50, 01.05, 04.10 Друга світова війна
13.35, 19.50, 03.15 Лінії фронту

20.55 Розкриті досьє Ватикану
22.00, 05.00 Успальниці єгипетських жриць
23.05, 05.55 Таємна спальниця Клеопатри
ZOOM
06.00 «Страх у твоєму домі»
07.40 Випадковий свідок. Катастрофи
08.30, 01.30 «Судові справи»
11.00, 05.00 «Речовий доказ»
12.10, 19.40 «Речдок»
16.20 «Легенди карного розшуку»
18.00 Т/с «Захоплення»
23.00 «Реальне ФБР»
00.20, 04.10 «Таємниці світу»
02.20 «Вірус комунізму. Остантчне «прощайвай»?»
03.00 «Правда життя»
NATIONAL GEOGRAPHIC
06.00 Таємна історія аварій корабля: Отрута на дні морському
06.50 Всередині аеропорту Сідней: Джерела небезпеки
07.40 Всередині аеропорту Сідней: Від світанку до відбою
08.35 Осушити океан: Поховані таємниці золотої лихоманки
09.35 Осушити океан: Таємниці громадянської війни
10.35 Суперспоруди Третього рейху: Гітлерівські люфтваффе
11.30 Суперспоруди Третього рейху: Пропагандистська машина Гітлера
12.25 Захищаючи Європу: Польща
13.25 Захищаючи Європу: Британія
14.20, 21.05 Залаштування аеропорту Мельбурна: Спецбригада
15.15 Розслідування авіакатастроф - спеціальний випуск: Зниклі частини
16.10 Розслідування авіакатастроф: Смуга перешкод
17.10 Розслідування авіакатастроф: Порятунк дітей
18.10 Мегастадіон «Реал Мадрид»
19.10 Всередині аеропорту Сідней: Наведи лад і лети
20.05 Всередині аеропорту Сідней: ВІП-пасажир

«ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ»
20 — 26 жовтня
13 стор.
22.00, 00.50 Залаштування аеропорту Мельбурна: Обслуговування пасажирів
22.55 Все про руйнування: Зіткнення
23.55 Все про руйнування: Експедиції
01.50 Реконструкція авіакатастроф: Рейс 447 Air France
02.40 Реконструкція авіакатастроф: Рейс 1951 г. Turkish Airlines
03.30 Реконструкція авіакатастроф: Рейс 032 Qantas Airways
04.25 Усередині неімовірної механіки: Джембо Джет
05.15 Усередині неімовірної механіки: Електростанція
DISCOVERY CHANNEL
06.00 Махінатори: Chevrolet Corvette Stingray
07.00 Махінатори: Mini Moke
08.00 Як це влаштовано? Ультратонке скло, пристрої для розбирання піддонів
08.30, 18.00 Як це зроблено?
09.00 Мисливці за старовиною
10.00 Великий конкурс антикварів: Люстра / Інтерактивні дива для пабу
11.00 Ремонт на фермі: Купівля наосліп
12.00 Махінатори
13.00 Махінатори: Автоамфібія
14.00 Махінатори: Ford Thunderbird
15.00 Махінатори: Jaguar XJC
16.00 Голі та налякані: Сутичка з дивомолом
17.00 Автомайстерня мрії: Шевроле - машина часу
18.30 Як це влаштовано? Манекени/Корабельні гвинти/Пухові ковдри/Водопровідні крани
19.00, 22.00 Швидкі та гучні
20.00, 02.00 Майк Брюер: Реальна угода
21.00, 03.00 Турбодует: Ідея на мільйон доларів
23.00 На краю Аляски
00.00 Реставратори
01.00 Брати Дизель
04.00 Махінатори: Lotus Elise
05.00 Мисливці за старовиною: класичні авто

23'10 • чт

1+1 УКРАЇНА
06.30 Сніданок з 1+1
10.30, 03.55 Одруження наосліп
12.10 Т/с «Центральна лікарня»
15.00, 16.00, 17.00 Х/ф «Мадмуазель Голмс»
18.00, 19.00, 20.00, 21.00 Х/ф «Реванш»
22.00, 22.55, 23.55, 00.50 Т/с «Агентство»
01.50 Говорить вся країна
05.30 Життя відомих людей
СТБ
03.05, 09.55, 02.00 Т/с «Історія одного злочину»
07.25 Т/с «Мислити як злочинець»
13.25 Т/с «Сліпа»
17.10 Т/с «Слід»
18.55 Супермама
20.00 Т/с «К.О.Д.»
21.50 Т/с «Черговий лікар»
23.40 Т/с «Агенти справедливості»
ICTV 2
03.00 Громадянська оборона
03.45 Т/с «Відділ 44»
05.15, 07.55 Антизомбі
07.00 Ранок у великому місті
09.05, 10.55, 19.20 Т/с «Дільничний з ДВРЗ»
15.15 Х/ф «Біла імла»
17.05 Х/ф «Облівіон»
22.00 Х/ф «Швидше кулі»
23.50, 00.10 Х/ф «Агентська гра»
00.00 Звернення Президента України
01.35 Т/с «Чак 4»
2+2
06.00, 04.55 Джедаї
07.55, 10.15 Т/с «Касл»
11.55, 01.45 Загублений світ
14.45 Х/ф «Прибульці»
16.45 Х/ф «Прибульці в Америці»
18.15, 23.55 Т/с «Перевізник-2»
20.05 Х/ф «Ягуар»
22.00 Х/ф «Шок»
ТЕТ
06.00 Панянка-селянка
07.00, 03.45 Богиня шопінгу. Битва блондинок

НОВИЙ КАНАЛ
03.35 Знають навіть діти
04.00 Екси
05.30 Т/с «Мерлін»
08.00 Орел і Решка. Земляни
10.55 Х/ф «Тварина»
12.20 Х З міль до Грейсленда
14.50 Х/ф «Гравітація»
16.35 Х/ф «Протистояння»
18.00, 19.00 Т/с «Любов, як вона є»
20.00 Хто зверху?
22.00, 23.00 Stadium Night
23.50, 00.10 Х/ф «Листковий пиріг»
00.00 Звернення Президента
01.55 Аферисти в сітях
ЕСПРЕСО TV
00.00, 18.15 Великий ефір
Василя Зими
01.45, 05.00, 13.10, 20.00 Вердикт з Сергієм Руденком
03.30, 11.10, 16.10, 17.10 Коментар з Антоном Борковським
04.00 Європейці з Лесею Вакулюк
07.00, 08.00, 10.00, 11.00, 12.00, 16.00, 17.00, 18.00 НОВИНИ
07.10, 08.10, 09.01, 10.10 Інформаційний марафон
09.00 Хвилина мовчання
12.30 Розмовна студія
15.00 Відбудова
17.45 Судовий контроль з Тетяною Шустровою
21.00 ВВС Україна
21.15 Говорить Великий Львів
23.00 Свобода Live
ПІКСЕЛЬ
06.00, 13.00, 22.30, 04.00 М/с «Баранчик Шон»
06.30, 02.40 TiBi Абетка
07.00 Зірки-Малюки
07.30 Майстерні Бібі
08.30, 15.00, 18.30, 00.50 М/с «Хорообрі зайці»
09.05 Здорове харчування
09.20, 14.35, 23.30 Кумедні
10.00, 18.00, 21.30 М/с «Тобот»
10.30, 17.30, 22.00 М/с «Бей-блейд Х»
11.00, 17.00, 20.30 М/с «Супергерой Коді»
11.30, 15.30, 19.00 М/с «Робокар Полі»
12.00, 16.30, 20.00 М/с «Бджілка Мая»

12.30, 16.00, 19.30 М/с «Віспер»
13.30 Online-садок НУМО (UNICEF)
14.00, 01.20, 03.30 М/с «Майстерня Бібі»
14.30 М/с «Іскорки суперсил»
21.00 М/с «Космічний старт»
00.00, 05.00 Хі та Ха
01.50 М/с «Гав Гав Гав»
02.20 Зірки Малюки
03.00 Веселі саморобки
МЕГА
06.00 Шість соток
07.50 Удачний проект
09.15, 01.20 Правда життя
10.20 Містична Україна
11.15 Скелтик
11.40, 16.05 Таємниці світу
12.50 Містичні історії
17.25 Там, де нас нема
17.50 Небезпечна Африка
19.50 Тварини-біійці
21.50 Досьє прибульця
23.40 Королі Франції
02.50 Останній день диктатора
ENTER-ФІЛЬМ
06.00 Спеціальні репортажі
Валерії Мікульської
06.30, 02.30 Україна вражає
07.20, 16.00 Т/с «Мафіоза»
09.00, 00.30 Корисні поради
09.30 Телемагазин
12.30, 00.00 Зіркові долі
13.00, 19.00 Т/с «Комісар Рекс»
17.50, 23.00 Скелтик
18.10, 22.00 «Таємниці світу»
01.00 Квадратний метр
02.00 Україна: забута історія
03.00 Єдині новини
FILM.UA DRAMA
06.00, 06.20, 07.10, 08.00, 16.45, 17.35, 18.25 Т/с «Пошта»
08.50, 09.45, 10.45, 19.20, 20.15, 21.10 Т/с «Жіночі секрети»
11.40, 12.30, 13.20, 22.10, 23.00, 23.50 «Страх у твоєму домі»
14.10, 15.00, 15.55, 00.35, 01.25, 02.10 Т/с «Гречанка»
02.55, 03.40, 04.30, 05.20 Т/с «Клянуся кохати тебе вічно»
БІГУДІ 16
06.00 Телемагазин
07.30, 04.30 Сімейні мелодрами

13.50, 22.40 Говорить Україна
18.00 Т/с «Заборонене кохання»
20.00 Т/с «Червоні бутони»
00.40 Т/с «Щоденники темного»
02.10 Т/с «Хостел»
СОЛНЦЕ
06.00, 16.10, 05.15 Т/с «СієСай»
06.45 Зх4.
17.00 Т/с «Пані Фазилет і її доньки»
21.55 Т/с «Менталіст»
23.20 Т/с «Мислити як вбивця»
00.55 Т/с «Справа Дойлів»
ПЛЮСПЛЮС
05.50, 02.45 Казка з татом
06.00, 11.00, 04.40 Корисні підказки
06.40 М/с «Світ чекає на відкриття»
06.50, 16.40, 22.15 М/с «Оггі і Кукарачі»
07.15, 21.25 М/с «Губка Боб»
08.10, 17.30 М/с «Елвін і бурундуки»
09.20 М/с «Маленьке містечко»
10.10 М/с «Історія жителів Сильванії»
10.20, 19.15 М/с «Супер Крила»
11.10 М/с «Вулиця Сезам»
11.30, 19.40 М/с «Свинка Пеппа»
12.35 М/с «Край бейбіс меджік тірс»
13.15 М/с «Бебі Борн»
13.20 М/с «ЛОЛ»
13.25 М/с «Рейнбоу Хай»
13.30 М/с «Піратікс - світ пригод

24'10 • пт

1+1 УКРАЇНА
06.30 Сніданок з 1+1
10.30 Міняю жінку
12.20 Х/ф «Жіночий лікар. Нове життя 2»
17.00, 18.00 Світ наживоріт. Україна
19.00 Х/ф «Красуня»
21.15 Х/ф «Топ Ган»
23.55 Комедія «Тисяча слів»
01.45 Світ наживоріт

СТБ
03.05, 09.50 Т/с «Історія одного злочину»
07.15 Т/с «Мислити як злочинець»
13.25 Т/с «Сліпа»
19.00 Холостяк
23.20 Х/ф «Блакитна лагуна 3А»
01.30 Х/ф «Повернення у Блакитну лагуну 3А»

ICTV 2
03.00 Антисомбі
03.25 Т/с «Відділ 44»
04.55 Служба розшуку дітей
05.00, 07.55 Громадянська оборона
05.50 Д/ф Ти чуєш мене, друже?
07.00 Ранок у великому місті
09.05 Т/с «Дільничний з ДВРЗ»
14.25 Х/ф «Одинак»
16.25 Х/ф «Погнали»
18.00 На трьох
19.00, 00.10 Дизель Шоу
00.00 Звернення Президента України
01.50 Т/с «Вихити за будь-яку ціну»
02.20 Т/с «Два з половиною чоловіки»

2+2
06.00, 04.15 Джедаї
07.40, 10.05 Т/с «Касл»
11.45, 01.55 Загублений світ
14.35 Х/ф «Ліга видатних джентльменів»
16.35 Х/ф «Еон Флакс»
18.05 Т/с «Перевізник-2»
19.55 Х/ф «Атака кобри»
22.00 Х/ф «Велика стіна»
23.50 Х/ф «Сімейний бізнес»

ТЕТ
06.00, 05.00 Ближче до зірок
06.30 Найкраща оселя

08.30 М/ф «Вперед і вгору»
10.10, 11.30 Х/ф «Гарфілд»
12.50 Х/ф «Хоробре серце»
16.05 Х/ф «День, коли Земля зупинилась»
17.50 Х/ф «Білосніжка і мисливцеві»
20.00 Х/ф «Мисливець і Снігова королева»
22.00 Ліга Сміху. 10 років
02.00 Розсміши коміка
02.45 Він готує, вона керує
04.15 Богиня шопінгу. Битва блондинок

5 КАНАЛ
06.10, 14.40, 03.35, 04.30 Гра долі
07.00 Натхнення
07.05, 00.00, 00.50, 01.40 Д/ф
08.00, 23.00 Час новин. Підсумки дня
08.30 Серед нас
09.00 Хвилина мовчання
09.01, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 21.00 Час новин
09.30, 10.15, 11.15, 12.35, 13.20, 14.15, 15.30, 16.15, 17.30, 18.20, 19.40 Марафон «Незламна країна»
20.00 Рандеву
21.45 ТРО Медіа
22.45 Новини ВВС
23.45 Історія для дорослих

Н1
05.00 Так не буває
07.20, 00.40 Інший світ
10.00, 10.50, 17.30, 18.15 Т/с «Мисливці за реліквіями»
11.40, 19.10, 21.40 Камон з Узол і Манько
12.35 Світ_огляд з Машею Себовою
14.10, 16.50 Орел і Решка. Дайджест
16.00 Пригоди з Яною Метелькіною
21.00 Покутні. Разом по світу
23.30 Хижі до їжі
НТН
06.00, 17.30 «Речдок»
09.25, 01.05 Випадковий свідок
10.50, 23.30 Т/с «ФБР»
12.25, 19.20 Т/с «Гаваї 5.0»
14.00, 21.00 Т/с «NCIS»
16.30 «Речдок. Велика справа»
02.10 «Речовий доказ»
03.10 Правда життя. Професійні байки
04.00 «Таємниці світу»

НОВИЙ КАНАЛ
03.30 Знають навіть діти
04.00 Екси
05.30 Північний check-in
07.15 М/ф «Мінлива хмарність, часом фри-кадєланн 2»
09.00 Т/с «Любов, як вона є»
12.50 Х/ф «Червона Шапочка»
14.45, 16.50 Х/ф «Людина-мураха»
19.00, 21.10 Х/ф «Тор»
23.15, 00.10 Х/ф «Оселя зла»
00.00 Звернення Президента
01.15 Служба розшуку дітей
01.20 Х/ф «Легіон»

ЕСПРЕСО TV
00.00, 18.15 Великий ефір Василя Зими
01.45, 05.00, 13.10, 20.00, 21.15 Вердикт з Сергієм Руденком
02.45 СвітОгляд з Євгеном Магдою
03.30, 11.10 Коментар з Антоном Борковським
04.00 Євроінтеграція з Юрієм Фізером
04.45, 16.40 Судовий контроль з Тетяною Шустровою
06.00 Європейці з Лесею Вакулюк
07.00, 08.00, 10.00, 11.00, 12.00, 16.00, 18.00 НОВИНИ
07.10, 08.10, 09.01, 10.10 Інформаційний марафон
09.00 Хвилина мовчання
12.30 Розмовна студія
14.10 Донбас Реаліі
14.45 Актуальні сюжети
15.00, 22.00 Центр Європи
16.10 Східний Щит
17.00 Студія Захід з Антоном Борковським
21.00 ВВС News Україна
23.00 Свобода Live

ПІКСЕЛЬ
06.00, 13.00, 22.30, 04.00 М/с «Баранчик Шон»
06.30, 02.40 ТiВi Абетка
07.00 Зірки-Малюки
07.30 Майстерні Бібі
08.30, 15.00, 18.30, 00.50 М/с «Хорообрі зайці»
09.05 Здорове харчування
09.20, 14.35, 23.30 Кумедні
10.00, 18.00, 21.30 М/с «Тобот»
10.30, 17.30, 22.00 М/с «Бей-блейд Х»
11.00, 17.00, 20.30 М/с «Супергерой Коді»

11.30, 15.30, 19.00 М/с «Ро-бокєр Полі»
12.00, 16.30, 20.00 М/с «Бджілка Мая»
12.30, 16.00, 19.30 М/с «Віспєр»
13.30 Online-садок НУМО (UNICEF)
14.00, 01.20, 03.30 М/с «Майстерня Бібі»
14.30 М/с «Іскорки суперсил»
21.00 М/с «Космічний старт»
00.00, 05.00 Хі та Ха
01.50 М/с «Гав Гав Гав»
02.20 Зірки Малюки
03.00 Веселі саморобки

МЕГА
06.00 Шість соток
07.50 Удачний проєкт
09.15, 01.20 Правда життя
10.20 Містична Україна
11.15 Скептик
11.40, 16.05 Таємниці світу
12.50 Містичні історії
17.25 Там, де нас нема
17.50 Небезпечна Африка
19.50 Мисливець і жертва
21.50 Досьє прибульця
23.40 Королі Франції
02.50 Код доступу

ENTER-ФІЛЬМ
06.00 Спеціальні репортажі Валерії Мікульської
06.30, 02.30 Україна вражає
07.20 Т/с «Мафіоза»
09.00, 00.30 Корисні поради
09.30 Телемагазин
12.30, 00.00 Зіркові долі
13.00, 19.00 Т/с «Комісар Рекс»
16.00 Мафіоза
17.50, 23.00 Скептик
18.10, 22.00 «Таємниці світу»
01.00 Квадратний метр
02.00 Україна: забута історія
03.00 Єдині новини

FILM.UA DRAMA
06.00, 06.20, 07.10, 08.00, 16.45, 17.35, 18.25 Т/с «Пошта»
08.50, 09.45, 10.40, 19.15, 20.15, 21.10 Т/с «Жіночі секрети»
11.40, 12.30, 13.20, 22.05, 22.55, 23.45 «Страх у твоєму домі»
14.10, 15.00, 15.55, 00.35, 01.25, 02.10 Т/с «Гре-чанка»
02.55, 03.40, 04.25, 05.15 Т/с «І будуть люди»

БІГУДІ ТБ
06.00 Телемагазин
07.30, 04.30 Сімейні мело-драми
13.50, 22.40 Говорить Україна
18.00 Т/с «Заборонене кохання»
20.00 Т/с «Червоні бутони»
00.40 Т/с «Щоденники темного»
02.10 Т/с «Хостел»

СОЛНЦЕ
06.00, 17.00 Т/с «СіЕсАй»
06.45 3х4.
16.10, 00.55 Т/с «Справа Дойлів»

21.55 Т/с «Менталіст»
23.20 Т/с «Мислити як вбивця»
03.50 Т/с «Пані Фазилет і її доньки»

ПЛЮСПЛЮС
05.50, 02.45 Казка з татом
06.00, 11.00, 04.40 Корисні підказки
06.40 М/с «Світ чекає на відкриття»
06.50, 16.40, 22.15 М/с «Оггі і Кукарачі»
07.15, 21.25 М/с «Губка Боб»
08.10, 17.30 М/с «Елвін і бурундуки»
09.20 М/с «Маленьке містечко»

10.10 М/с «Історія жителів Сильванії»
10.20, 19.15 М/с «Супер Крила»
11.10 М/с «Вулиця Сезам»
11.30, 19.40 М/с «Свинка Пеппа»
12.35 М/с «Край бейбіс меджік тірс»
13.15 М/с «Бєбі Борн»
13.20 М/с «ЛОЛ»
13.25 М/с «Рейнбоу Хай»
13.30 М/с «Піратікс - світ пригод»

13.35 М/с «Дикі Скрічєри»
14.00, 18.20 М/с «Смурфики»
14.25, 16.10, 18.45 М/с «Щєнячий патруль»
14.50, 17.50 М/с «Ніндзяго»
15.20 М/с «Монстр-Хай»
15.45 М/с «Діностер»
17.05 М/с «Губка боб»
20.00 М/с «Блуї»
20.30 М/с «Лєді Баг і Супер Кіт»
21.00 М/с «Тара Данкан»
00.00 Знімала мама
02.25 Світ чекає на відкриття

БОЛТ
06.00, 06.50, 07.40, 08.25, 23.20, 00.05, 00.55, 01.45 Т/с «Пошта»
09.15, 09.55, 10.40, 11.20, 20.30, 21.10, 21.55, 22.35 Т/с «Дємони»
12.00, 13.00, 13.55, 14.50, 02.35, 03.20, 04.15, 05.05 Т/с «Маєстро»
15.50, 16.35, 17.25, 18.15 Т/с «Ніконов та КО»
19.05, 19.45 Т/с «Гаряча точка»

XSPORT
06.00, 01.40 Бодібілдинг. Відкритий Кубок України WABBA 2025 г.
06.55 autocentre.ua. Volvo V50
07.30 Дізнання. Grand Prix.вада-лахара
09.10, 10.55, 12.00 Теле-магазин
10.40 Бокс
11.40 Змішані єдиноборства
17.45 Х/ф «Шостийравець»
19.50 Арнольд
21.00 Слідєвї.ран-прї. Огляд сезону. Прем'єра
22.00 Х/ф «Біжи, товстун, біжи»
00.00 Ліга професійного самбо 6.0
02.45 Бігова Україна
03.00 Інформаційний марафон

VIASAT EXPLORER
07.10 Австралійські ловці бугаїв
07.35, 08.35, 11.30, 12.30, 15.20, 16.15, 19.05, 20.00, 22.00, 23.50, 02.35 Австралійські золотощукачі
09.30 Мисливці за підземними скарбами
10.30 Масштабні інженерні помилки
13.25, 17.10, 03.25 Австралійські мисливці на лобстерів

14.20, 18.10 Золото Юкона
21.00, 00.50 Розслідування авіакатастроф
22.55 Ковбої крижаних вод
01.50 Австралійські далекобійники
04.10 Реальні далекобійники
05.00 Реальні далекобійники
05.45 Лісоруби

VIASAT HISTORY
06.25, 07.10, 09.40, 10.05, 15.55, 16.20, 00.05, 00.30 Родові прокляття
07.40 Заборонена історія

08.35, 14.45, 02.00 Друга світова - битви за Європу
10.35, 11.35, 16.50, 17.50 Фараон: понад пірамід
12.35, 18.50, 01.00, 04.00 Друга світова війна
13.40, 19.50, 03.10 Лінії фронту
20.55 Секретна зброя Другої світової
22.00, 04.50 Рамзес: великий Фараон: понад пірамід
23.00, 05.40 Королі-вбивці

ZOOM
06.00 «Страх у твоєму домі»
07.40 Випадковий свідок. Катастрофи
08.30, 01.25 «Судові справи»
11.00, 05.00 «Речовий доказ»
12.10, 19.40 «Речдок»
16.20 «Легенди карного розшуку»
18.00 Т/с «Захоплення»
23.00 «Реальне ФБР»
00.20, 04.00 «Таємниці світу»
02.15 «Історії війни. Метро»
03.00 «Правда життя»

NATIONAL GEOGRAPHIC
06.00 Наукові дурниці:
06.20 Останні велетні: Дика риба:
07.10 Останні велетні: Дика риба: Зустріч зі звіром
07.55 Останні велетні: Дика риба: Динозаври далеких озер
08.50, 01.50 Інстинкт виживання 4: Острів вулканів
09.40, 03.30 Інстинкт виживання: Смертоносна пустеля
10.35, 02.40 Інстинкт виживання: Жертвопринесення у джунглях

11.35 Крижана дорога: Нависаюча загроза
12.30 Крижана дорога: НП на дорозі
13.30 Крижана дорога: Випробування на міцність
14.25 Крижана дорога: Біда на річці
15.15 Розслідування авіакатастроф - спеціальний випуск: Суперчелвій катастрофи
16.15 Розслідування авіакатастроф: Чудовий рейс
17.15 Розслідування авіакатастроф: літак, що зник
18.15 Виживання у північних лісах: Сніг на благо
19.10 Виживання у північних лісах: При владі зими

«ОДЕСЬКЕ ЖИТТЯ» 14 стор.

20.05 Крижана дорога: Операція у бурани 12+
21.05 Крижаний патруль: Хаос на дорогах: Повний хаос
22.00 Крижана дорога: Смертельний узвіз
22.55 Крижана дорога: Удар стихії
23.55 Крижана дорога: Моторошна ніч
00.50 Крижана дорога: Вціліти в останній момент
04.25 Корінні жителі Аляски: Ознака успіху
05.10 Корінні жителі Аляски: Для цього потрібне село

DISCOVERY CHANNEL
06.00 Махінатори: Lotus Elise
07.00 Махінатори: Frogeye Sprite
08.00 Як це влаштовано? Пилки для нігтів, берестяні каное, катерні навіси
08.30, 18.00 Як це зроблено?
09.00 Мисливці за старовиною: Дивини

10.00 Реставратори
13.00 Геній автодизайну: «Челленджер» Кевіна Харта
14.00 Турбодует: Битва на треку
15.00 Майстерня Goblin Works: Масляк «Капрі»
16.00 Голі та налякані: Драма на Багамах
17.00 Автомайстерня мрії: Кат-лас - Біла блискавка
18.30 Як це влаштовано? Складні ножі/Вироби зі статуй/Електротрансформатори
19.00 Швидкі та гучні
20.00, 02.00 Розбирання на дорозі: Сея хаос
20.30, 02.30 Розбирання на дорозі: Битви байкерів
21.00, 03.00 Прикордонний контроль Італії
22.00 Швидкіша погоня: Жах на фурі
23.00 На краю Аляски
00.00 Реставратори
01.00 Брати Дизель: Грандіозна битва
04.00 Махінатори: Ford Fiesta XR
05.00 Мисливці за старовиною: класичні авто

25'10 • сб

1+1 УКРАЇНА
07.00, 00.45 Світ наживоріт
15.00 Х/ф «Все одно ти будеш мій»
19.00, 20.55 Вечірній квартал
22.50 Клуб 1%

СТБ
03.30, 00.10 Т/с «Слід»
07.40 Холостяк
11.55 Т/с «К.О.Д.»
19.00 МастерШеф
23.10 Смак дитинства ЗА

ICTV 2
03.00, 00.45 Т/с «Два з половиною чоловіки»
03.45, 02.20 Т/с «Відділ 44»
06.00 На трьох
07.55 Дизель Шоу
11.05 Х/ф «Тілоохоронець дружини кілера»
13.10, 15.45 Х/ф «Пірати Карибського моря»
18.00, 19.45 Х/ф «Подорож»
21.25 Х/ф «Широко крокуючи»
23.00, 00.10 Х/ф «Полювання»
00.00 Звернення Президента України
04.00 Перехід на зимовий час

2+2
06.00, 04.30 Джедаї
08.40, 01.15 Загублений світ
13.10 Т/с «Перевізник-2»
14.05, 16.20, 21.35 Х/ф «Люди Ікс»
19.00 Х/ф «Логан»
23.35 Х/ф «Гри кунг-фу»

ТЕТ
06.00 М/ф
06.20 М/ф «Капітан Шаблезуб і чарівний діамант»
08.10 Я люблю Україну
10.00 Місія впоратися
10.30 М/ф «Вперед і вгору»
12.10 Х/ф «Стюарт Літл 2»
13.20, 14.40 Х/ф «Гарфілд»
16.00 Х/ф «Австралія»
19.00 Х/ф «Асистент вампіра»
20.50 Х/ф «Дракула»
22.30 Х/ф «Абатство Даунтон»
00.35 Розсміши коміка
02.00 Найкраща оселя
02.50 Він готує, вона керує

03.40 Богиня шопінгу. Битва блондинок
04.25 Панянка-селянка
05.15 Ближче до зірок

5 КАНАЛ
06.00, 03.35, 05.00 Гра долі
07.05, 13.15, 16.15, 00.00, 00.50, 01.40 Д/ф
08.00, 23.00 Час новин. Підсумки дня
08.50 Натхнення
09.00 Хвилина мовчання
09.01, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 15.00, 16.00, 18.00, 19.00, 21.00 Час новин
09.20, 10.15, 18.20 Марафон «Незламна країна»
11.15, 11.35, 12.30 Машина часу
15.30, 21.35 Невигадані історії
19.20 Легендарні воїни
20.00 Рандеву
23.35 Серед нас
04.00 Гра долі (перехід на зимовий час)

Н1
03.00 Крафтові мандри з Євгеном Синельниковим
05.00 Інший світ
07.25, 13.00 Орел і Решка. Дайджест
09.40, 10.30, 11.25, 12.15 Т/с «Мисливці за реліквіями»
14.00 Покутні. Разом по світу
17.00 Світ_огляд з Машею Себовою
19.20, 01.10 Орел і Решка
21.00 Камон з Узол і Манько

НТН
06.00 «Речдок»
09.20, 00.05 Т/с «Елементарно»
12.30 Т/с «Дрон»
17.30 «Речдок. Велика справа»
22.30 Х/ф «Завзяті шахраї»
01.45 Випадковий свідок
02.40 «Речовий доказ»
03.10 Правда життя. Професійні байки
04.00 «Таємниці світу»

НОВИЙ КАНАЛ
03.05 Знають навіть діти
03.20 Розкази історію
04.05 Екси
05.30 Північний check-in
07.15 Однією правого

НОВІ НАЗВИ СТАРИХ ВУЛИЦЬ

Як вулиця Луніна в Одесі стала вулицею Гуляєва

Дві війни, дві долі, два імені на карті Одеси. Ще вчора тут була вулиця Миколи Луніна — радянського підводника, ім'я якого оповите легендами. Сьогодні — це вулиця Віталія Гуляєва, українського комбрига, який загинув у боях на півдні. Чому їхні імена зустрілися на карті Одеси і що це говорить про наше сьогодення?

Лунін: герой міфів чи реальний командир?

У XX столітті радянська пропаганда створювала яскраві образи героїв — у газетах, книжках, кінохроніці. Одесит Микола Лунін був одним із таких символів. Радянські реляції приписували йому гучну атаку на німецький лінкор «Тіріці» у північних морях. Читачам малювали картину сміливого підводника, який топить ворогів одного за одним у крижаних водах.

Але архіви й незалежні дослідження дають іншу картину. «Тіріці» не затонув від атаки Луніна, а більшість заявлених перемог радянського військового не підтверджені документально. У деяких випадках «знищені» судна виявлялися зовсім іншими або взагалі не постраждали. Це не применшує складності його служби, але показує, як у СРСР працювала система інформаційних кампаній —

створення бездоганих героїв, яких потребувала пропаганда.

Є й епізод, який досі викликає суперечки. Під час патрулювання біля узбережжя Норвегії радянський підводний човен під командуванням Луніна атакував не військовий конвой, а цивільні рибальські катери. І хоча цей випадок офіційно не був визначений як воєнний злочин, сьогодні — це жорстке порушення міжнародного права.

Цей інцидент десятиліттями замовчували, а в офіційних біографіях або пояснювали «інакше», або взагалі випускали з історії.

Саме ця подвійність — героїзм у пресі й сумнівні дії на практиці — пояснює, чому сьогодні Україна по-іншому дивиться на роль Луніна. Питання не лише в тому, чи був він героєм, а в тому, що символізує його ім'я для сучасного суспільства.

Віталій Гуляєв: одеський герой без міфів

Минуло кілька десятиліть. Україна веде власну війну за незалежність, і нові герої — це не результат міфотворення, а конкретні люди зі справжніми вчинками. Полковник Віталій Гуляєв — один із таких. Він починав службу ще молодим офіцером і згодом став командиром 28-ї окремої ме-

Віталій Гуляєв.

ханізованої бригади. З перших днів повномасштабного вторгнення Росії він очолював оборону півдня України, організовував позиції, підтримував своїх підлеглих і формував бойові традиції.

25 лютого саме під його командуванням 28-ма бригада зірвала висадку російського морського й повітряного десанту біля Коблевого — всього за 40 кілометрів від Одеси. Ворог втратив людей і техніку та відступив. Далі були запеклі бої на Миколаївщині й Херсонщині.

Гуляєв був командиром, який не ховався за штабними дверима — він був серед бійців, він ризикував разом із ними. Його військові заслуги та людські якості створили образ сучасного українського командира: без пафосу, без міфів, із реальними перемогами.

Він загинув у липні 2022 року під час ворожого удару по командному пункту. Але його ім'я залишилося — в назвах вулиць, у спогадах побратимів, в історії сучасної України.

* * * * *

Історії Луніна й Гуляєва — це не лише долі двох військових. Це два способи конструювання героїзму. Радянська система створювала культові постаті, прикрашаючи біографії й вигадуючи перемоги. Україна сьогодні будує пам'ять на реальних подвигах людей, які захищають державу тут і зараз.

Саме тому тема героїв так гостро стоїть у суспільстві. Ми нарешті вчимося розрізняти міф і реальність, чесно говорити про минуле й формувати власний пантеон героїв. І саме тут, у виборі між Луніним і Гуляєвим, ми бачимо, як змінюється Одеса й Україна загалом.

Діана ФЕДОТОВА

ФОТОФАКТ

Тепло дерева й подих історії: двері, що ожили знову

У затишному подвір'ї на Лютеранському провулку, 3 знову засяяли дубові двері — теплі на дотик, з глибокою текстурою й ніжним блиском відновленої латуні.

Майстри проекту «Тисячі дверей» повернули їм життя: відтворили різьблення, відновили пропорції, фрамугу, лиштви складної форми. Дерево знову дихає, а плавне зачинення та сучасний замок лише підкреслюють повагу до минулого.

Кожна деталь тут має свою історію — навіть колір стін навколо дверей визначено за авторським відтінком фарби кінця XIX століття. Це не просто реставрація, а діалог із часом, коли дерево пам'ятає тепло людських рук, що його колись створили.

Будинок, у якому ці двері стоять, звели у 1899 році за проектом архітекторів Андрія Шведова та Карла Попова. Це був прибутковий дім Петра Балашева — типовий для тієї доби, але з одеським характером: із вишуканими фасадами, високими стелями й внутрішнім подвір'ям, де завжди чути кроки й голоси мешканців.

Сьогодні цей дім знову говорить. Його двері — відчинені не лише у простір, а й в історичну пам'ять. А Лютеранський провулок, 3 — дім, який і далі живе...

Марія КОТОВА. Фото авторки

Микола Лунін.

Лінкор «Тіріці».

РЕКЛАМА. ПРИВАТНІ ОГОЛОШЕННЯ

КУПЛЮ

Куплю швейну машинку Zinger. Тел. (098) 809-80-90.

РЕМОНТ

Ремонт холодильників. Тел.: (048) 706-91-62, (048) 764-79-92, (050) 392-36-09, (094) 932-11-62, (095) 279-04-26.

Ремонт холодильників. Гарантія. Тел. (067) 487-80-58.

Потомствена Софія підкаже, як вирішити любовні проблеми, як зняти негатив, позбутися страху та їхніх причин, повернути коханого. Допоможе у бізнесі, кар'єрі. Працює на відстані. Прийом проводить у м. Одесі. Тел. (098) 936-95-15, Viber (066) 647-53-80.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НАМІР ОТРИМАТИ ДОЗВІЛ НА ВИКИДИ

Суб'єкт господарювання: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ПРАВДА» (ТОВ «ПРАВДА»), ЄДРПОУ 03766547, юр.адреса об'єкта: 66740, Одеська область, Роздільнянський район, селище Затишшя, вул. Центральна, 67; місце розташування майданчика: 66741, Одеська область, Роздільнянський район, селище Затишшя, вул. Садова; контакти: тел. +38-067-739-11-11, e-mail: pravda.tov@gmail.com, повідомляє про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Основною діяльністю суб'єкта господарювання є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Даний об'єкт не підпадає під дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

На території підприємства розташоване таке обладнання, яке є джерелами викидів забруднюючих речовин: завальна яма, ЗАВ-100, склади зберігання зернових.

При експлуатації об'єкта річні викиди забруднюючих речовин

в атмосферне повітря складають 0,510592 т/рік, у т.ч.: речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом — 0,510592 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом, менше 10 мкм — 0,00108 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом, менше 2,5 мкм — 0,00028 т/рік.

Відповідність пропозицій щодо дозволених обсягів викидів законодавству: обсяги видів забруднюючих речовин не перевищують затверджених граничнодопустимих нормативів викидів, а викиди, які не підлягають регулюванню і за якими не здійснюється державний облік, не перевищують гігієнічних нормативів.

Зауваження та пропозиції щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами необхідно надсилати протягом 30 календарних днів до Одеської облдержадміністрації, за адресою: пр. Шевченка, 4, м. Одеса, 65032, тел.: (048) 718-93-26, e-mail: genotdel@od.gov.ua.

Відповіді на сканворд із №40

Р	І	П	А	К		Я	Ш	М	А		Г		М	А	Р	С	К
Д	Е		А	Т	О	С	И		Ф	У	Г	У		Н		А	
Р	Е	В	І	З	І	Я		Т	Е	Х	А	С	Б	Т	Ч	Е	Й
А	Е	Г	К	А	В	А	Т		П	Р	И	В	І	Л	Е	Й	У
П	Е	Р	С	И	К			А	Н	Т	А	Л	І	Я	Е		С
		С	И	Н	О	Л	О	Г	В		І	Н	Т	Е	Р	Н	Е
С	Н	І	Г		М	Ч	А	Г	А	Т	І	Н		Д	О	К	Е
А		Н		Е	М	І	С	А	Р		Р	І	В	А	Г	І	Л
К		М	А	В	Р		Л	І	Р	И	К	А		Н	І	Л	
С	К	У	Т	І	С	Т		М	Н	О	Ж	Н	И	К		Я	Б
		Л	У	Н	А		Н	Ю	А	Н	С		Е	К	О		С
О	Б	А	Р	И	Н	К	И	Т	И	Т	А	Р		Н	А	Н	Ц
		Т	А	К	Т		К	Л	А	К	А		В	І	А		А

Телефони редакції
(048) 734-22-77
(095) 832-54-71

Середа, 15.10

+10°C вдень, +7°C вночі;
малохмарно;
вітер Пн.З, 1 м/с;
тиск 763 мм рт.ст.

Четвер, 16.10

+12°C вдень, +8°C вночі;
ясно;
вітер штиль;
тиск 765 мм рт.ст.

П'ятниця, 17.10

+15°C вдень, +9°C вночі;
ясно;
вітер Пд, 3 м/с;
тиск 764 мм рт.ст.

Субота, 18.10

+14°C вдень, +12°C вночі;
хмарно, дощ;
вітер Пд, 4 м/с;
тиск 758 мм рт.ст.

Неділя, 19.10

+10°C вдень, +11°C вночі;
ясно;
вітер Пн.З, 4 м/с;
тиск 762 мм рт.ст.

Понеділок, 20.10

+8°C вдень, +7°C вночі;
ясно;
вітер Пн.З, 2 м/с;
тиск 761 мм рт.ст.

Вівторок, 21.10

+12°C вдень, +8°C вночі;
хмарно;
вітер С, 1 м/с;
тиск 761 мм рт.ст.

Ймовірність прогнозу — 80%

Ймовірність прогнозу — 70%

Ймовірність прогнозу — 60%

ПРОГНОЗ
МАГНІТНИХ
БҀР

СПОКІЙНО

16, 17 жовтня

ПОМІРНО

9, 10, 14, 15, 18 жовтня

ШТОРМ

8, 11, 12, 13, 19 жовтня

8 ЖОВТНЯ
спадуючий
місяць13 ЖОВТНЯ
спадуючий
місяць, третя чверть19 ЖОВТНЯ
спадуючий
місяць